3148

Deliri de grandesas

Drama en tres actes en prosa,

original de

D. Joseph Nogué y Roca

Estrenat ab molt bon éxit en el Teatro Principal
la nit del 2 d' Octubre de 1897

PREU: DOS PESETAS

BARCELONA
Tipografía de Francisco Badia, Doctor Dou, 14.
1897

DELIRI DE GRANDESAS

Deliri de grandesas

Drama en tres actes en prosa,

original de

D. Joseph Nogué y Roca

Estrenat ab molt bon éxit en el Teatro Principal
la nit del 2 d' Octubre de 1897

BARCELONA
Tipografía de Francisco Badia, Doctor Dou, 14.
1897

REPARTIMENT

PERSONATJES		ACTORS
María,	36 anys . . .	*D.ª Carlota de Mena*
Concha,	30 » . . .	» *Adela Clemente*
Agneta,	15 » . . .	*Srta. Domus*
Criada,	24 » . . .	» *Vendrell*
Sever,	36 » . . .	*D. Hermenegild Goula*
Grau,	52 » . . .	» *Antón Serraclara*
Candi,	46 » . . .	» *Modest Santolaria*
Enrich,	26 » . . .	» *Casals*
D. Prósper,	62 » . . .	» *Iscle Soler*
Ebanista,	40 » . . .	» *Antón Tutau*

Director artístich: D. Antón Tutau

Aquest drama es propietat de son autor y ningú podrá, sens lo seu permís, traduhirla, representarla, ni reimprimirla en Espanya, possessions d' Ultramar, ni en els punts en els quals s' hajan celebrat ó se celebrin posteriorment á n' aquesta publicació, tractats internacionals de propietat literaria.

L' encarregat de la Galería d' obras líricas y dramáticas, D. Joan Molas y Casas, es l' únich encarregat pera concedir ó negar el permís de representació y cobro de drets.

Queda fet 'l dipósit que marca la lley.

Acte primer

Saló de confiansa, ben amoblat. Porta al fondo y laterals.

ESCENA PRIMERA

CANDI y SEVER

CANDI — Veu, jo tinch un sistema distint del de V.: lo que no 's cou pera mi ho deixo cremar. Es vritat que no soch de la familia y tampoch valdría la meva opinió.

SEVER — Es que hi ha ventrells tan estragats que hasta lo cremat 's menjan perque d' altre modo no podrian; y respecte á no ser de la familia, no vol dir que la seva opinió no siga mes escoltada que la meva qu' ho soch, perque la primera condició pera ser escoltat es la de tenir ascendent y aquest lo dona l' amistat millor que 'l parentiu.

CANDI — No ho crech jo aixís.

SEVER — Vosté ho dirá, pro está convensut de lo contrari y procura que aixís siga: ja li he dit avans, y per si no ho ha entés, li tornaré á repetir: vosté deixa cremar el menjar per aprofitarse 'n després siga com siga.

CANDI — Vosté me está faltant.

SEVER — Potse sí.

672234

CANDI ¿Y encare ho confessa?...

SEVER Si tant s' hi empenya, ¿perque no?

CANDI Com no perteneixo á la familia, me está vedat alsar aqui la veu pera demostrarli que 's un impertinent...

SEVER ¡Oh! si no soch per V. mes qu' un impertinent, fa temps qu' ho sabía y á fé que m' agrada aquesta opinió, perque es lo millor elogi que 'm pot fer y encare que de V. no 'n vull res, cregui que li acepto agrahit l' adjectiu y procuraré devant seu mereixe 'l sempre.

CANDI M' obligará á no frecuentar la casa per evitar lances desagradables.

SEVER No crech qu' ho fassi, pro si ho fá, guanyará moltas indulgencias y la meva qu' es de molt pés en segons quins lances.

CANDI Vosté y jo ja hem acabat. *(se 'n va p' el fondo)*

ESCENA II

SEVER, sol

SEVER M' sembla qu' are comensem. Ah tunante! 'T pensas que no 't veig el joch. No ets capás de sentir ab tot y la teva sensualitat cap passió gran, totas son baixas, rastreras com 'l gram. Enamorat de ma cunyada vares ser prostergat y per aixó no deixares de ser l' amich del teu rival, lo seu conseller y l' adulador de la muller. Comprench que á la parenta li agradi tenir admiradors, perque es maca y s' ho coneix; pro ell, no 's compren mes que considerant la posessió d' una dona, com la posessió d' una cosa, una alhaja, per exemple, un tronch de caballs, per lluhir la propietat, y ser objecte de l' enveja dels demés. Fa anys que dura aquesta situació tan estranya y no dupto que tot ha anat per la ratlla dreta, pro molt m' temo qu' are comensarán las batzegadas. (*entra la Agneta fent veurer que no repara en son oncle, y pren un diari.*)

ESCENA III

Dits y AGNETA

SEVER (*Ap.*) Fa com qui no 'm veu: Veus aqui la educació que li donan els seus pares, al mateix temps, que ella reflecta las malas ausencias que 'ls dech. (*Alt.*) Agneta!

AGNETA Ah! no m' en habia adonat.

SEVER ¿Es vritat aquesta mentida? ¿Que no t' ho dihuen al collegi que está molt lletj que las senyoretas faltin á la vritat?

AGNETA Si ja no hi vaig.

SEVER Ah! no? (*S' escapa per la tangent.*)

AGNETA Desde que 'm vaig prometrer ab en Lluis.

SEVER ¿Y l' estimas molt?

AGNETA Vaya una pregunta! Es clar, com que m' hi tinch de casar...

SEVER Pro aixó no es contestar á la pregunta. Jo voldria saber fins ahont l' estimas y perque l' estimas.

AGNETA Perque es molt guapo y elegant y m' escriu uns versos mes bonichs...

SEVER ¿Quants anys tens? Setze?

AGNETA Encara no 'ls tinch complerts. Y ¿veu? aviat 'm casaré y tots 'ls que no hi venen be es per enveja.

SEVER ¿Enveja?

AGNETA Si senyor, hasta V. 'n té; per aixó s' hi oposa.

SEVER Jo aconsello: 'ls teus papás farán lo que vulgan, pero creu y tingasho present que may m' ha guiat ni 'm deixaré guiar per una mala voluntat envers vosaltres y menos per tu que ets una nena, y com totas, mereixedora dels bons desitjos, sens perjudici dels vincles de la sang, que per mi son sagrats. Tot aixó, tu no ho entens, t' ho diré mes clar, tant desitjo la teva felicitat com la meva propia.

AGNETA Aixís m' fará un bon regalo, ja 'n tinch un a colla de rebuts.

SEVER Per ara no.

AGNETA Com que V. es pobre! Ja ho veig!

SEVER (*Rient*) ¿Qui t' ho ha dit? No vaig vestit de senyor?

AGNETA Per forsa, jo l' hi sentit á dir á V. mateix.

SEVER Donchs vas errada: soch molt rich d' aqui (*del cor*) y tant de bó, que algun dia no hagi de buidar tot el tresor que hi guardo pera demostrart' ho.

ESCENA IV

MARIA y dits, després la CRIADA

MARIA ¿Ja 'm sermonejas la nena? Tu en lloch de metje habías de tirar...

SEVER Per arrenca caixals ¿eh? ja ho pots dir, que no será la primera vegada.

MARIA Sempre retreus lo mateix. Qu' ets amohinós!

SEVER Com que vosaltres pera fervos grans sempre deprimiu als demés, res d' estrany fora que 'm coloquesis á l' altura d' un Dulcamara de placeta.

MARIA Veig que vens molt esmolat, disposat á armar bronquina.

SEVER Ja ho sabs que espero la dona, hem quedat citats aqui...

MARIA Si ja ho se, pro pera matar el temps ficas cullerada en lo que no t' importa.

SEVER Menos l' hi deu importar al vostre amich Candi y t' ha vingut á contar la conversa.

MARIA En Candi es un bon amich.

SEVER Com el llop bona bestia.

MARIA No insultis á un ausent.

SEVER Perque se 'n anava, á fé que no he tingut pels á la llenga.

MARIA ¿Pro tu que 't proposas? (*airada.*)

SEVER (*Ab calma.*) Ja ho sabs: ferte obrir 'ls ulls, perque vegis que aquet minyó á qui has promés la noya no convé, perque encara no sabeu qui es, ni d' ahont ve, ni ahont vá, sense ofici ni benefici y creyent com creu tothom que 'l teu marit es rich, sentho ell tambe ho será la noya, y vetaquí un fulano que creu haber trobat la pedra filosofal casantse ab ta

filla. Pro com per desgracia no sou richs, sino que viviu al día y tot ho haveu de menester pera passar...

MARIA Això no es vritat.

AGNETA Mama no t' enfadis!

SEVER Mira, aqui no 'ns sent ningú mes que ta filla, no l' enganyis; es ta filla.

MARIA Y encar que fos aixís, ell guanya lo necesari pera mantenirla com.....

SEVER Aqui está 'l malentés: ell no guanya de bon tros lo necesari á la vida d' una familia modestisima y 's refia del dot que suposa dareu á la noya.

MARIA T' han mal enterat, tórnaten al llit.

SEVER ¿Quin interés puch tenir en contra vostra ni contra el casament si convingués?

MARIA Ja t' ho he dit; enterat millor y no 't vulgas revenjar.

SEVER ¡Revenjar! Si en mi no hi cap! Y contra aquest angel!

MARIA Si? ara 'm vols fer pagar l' oposició que 't vaig fer perque no 't casesis ab ma germana.

SEVER Sempre miras las cosas baix un punt de vista mesquí y creus que tothom pensa com tú. Si el dia que la Concha va ser meva, aquell dia ja ho vaig perdonar tot, menos olvidar...

MARIA ¿Ho veus com t' en recordas?

SEVER Deixam dir: menos olvidar que ab ma conducta, may per may poguesseu tenir vosaltres rahó, tant com amant marit com á treballador incansable. Are, respecte á riquesas, encare no hos he cansat ni vos cansaré si tinch salut. De modo que ja veus que pera fer calendaris ja 't pots desar; preguntaho á ta germana y veurás que 't contesta.

MARIA Com qu' es una bonifacia, es fácil de contestar.

SEVER Gracias pe 'l favor que li fas; no esperava tant de tu que sempre mossegas, jo 'm creya que anavas á posarme en solfa.

MARIA No val la pena. Cada hu á casa seva fa 'l que vol.

CRIADA Senyora, ha vingut la cambrera de doña Concha ab aquesta tarjeta pe 'l senyor.

SEVER Dónamela. Ab lo teu permis *(llegeix.)*

AGNETA Mamá ¿has sentit? tenen cambrera.

MARIA No res: 's donan tó.

SEVER M' avisan per una junta. Digas á la Concha que m' esperi aqui; ¡hey! si tu no t' hi oposas...

MARIA Ja sabs que á ma germana l' estimo á pesar...

SEVER (*interrumpint.*) A pesar de ser casada ab mi.

MARIA Si, que á tu, sembla que tot t' estiga bé.

SEVER No t enfadis cunyadeta. Hasta luego. Adios «pimpollo..» (*á l' Agneta.*) (*Se 'n va.*)

ESCENA V

MARIA y AGNETA

AGNETA Ay, mamá, y que pesat es el tio; no se com has tingut tanta paciencia, nó se perque no fas com el papá que diu sempre, qu' es un ximple y uu xarraire. Quina gracia 'm fa quan li sento parlar d' ell; encare 'm recordo quan vaig estar tán mala y 'm cuidava el tio, que un dia va entrar el papá al cuarto y 't va preguntar: que ha dit el Doctor Camamilla?

MARIA (*Apart.*) No 's pot dir res devant de las criaturas (*alt.*) Apart de que com á metje val, no obstant, te cosas molt carregosas; per aixó el teu papá, diu d' ell lo que no es prudent que repeteixis tu, perque ets una criatura.

AGNETA Si jo no dich rés: jo li tinch malicia no mes perque s' oposa al meu casament ab l' Enrich ¿que n' ha de fer? Per això avans ja n' hi tenia... ¿Has vist quins brillants mes grossos porta la tia? pro per xó no son mes bons que 'ls teus ¿oy? Es clar, com ells son pobres, ves si podrian fer com nosaltres que som richs.

MARIA Deixaho corre.

AGNETA ¿Que potsé es vritat alló que deya el tio de si vivim al dia y que m' enganyas?

MARIA No 'n fassis cas d' aquell tabalot.

AGNETA Si no 'n faig; no l' estimo ni mica ni gens. Es un tabalot, ben dit.

MARIA Vull dir qu' encara qu' ell s' hi oposi, tu no n' has de fer cas, perque aqui 's fará la meva santa voluntat y que rabihi.

AGNETA Y quant seré casada portaré brillants millors que 'ls de la tia y vestits de gró, seda y blondas per anar al teatro y també viuré en un principal com ella.

MARIA Si filla si, deixals cantar, tot es enveja.

AGNETA Eh! Jo ja li he dit al tio que 'l que feya era no mes que enveja, pro ell m' ha contestat que tant estimava la meva felicitat com la seva y m' ha promés que algun dia me 'n daria probas.

MARIA Que dormi tranquil, ja li estalviarém aquest treball. Ja es tart y es estrany que no hagi arribat encara 'l teu promés.

AGNETA Es vritat, ni menos hi pensava. ¿Saps quant l' espero ab anhel? Los dias de festa pera pasejar ab ell y anar á missa y també quan aném á teatro; allavors si que m' agrada: tothom 'ns mira, sobretot las senyoretas que no tenen promés que las acompanyi, sembla que 'm miran ab enveja y algunas sento que 'm diuhen ¡ay! tan joveneta, ¡es llastima! Ves á n' ellas que 'ls fá? Com volen que cap jove 'ls digui res, si son mes lletjetas... Jo, si tingués aquella cara no gosaria sortir de casa.

MARIA ¿Y 'ls joves que 't diuhen?

AGNETA No me n' he adonat. Sols me preocupan las senyoras y els vestits que portan. N' hi han de mes cursis... ¿Vas veurer las Rocafiguera, vestidetas de cotó? Semblan fardos; cualsevol diria que no tenen modista y aixó que diu la gent que son molt richs. Jo no ho crech, ves si anirian tan escarransidas.

MARIA Ja veurás; no tothom te una cintura tan ben tallada com tu y un aire tan esbelt. A sobre teu un drapot hi faria goig.

AGNETA ¡Deu me 'n guart de portarho! ¿Que diria l' Enrich que li agrada tant veurem sempre elegant y estrenant vestits? ¿Veus? per aixó me l' estimo, perque 'm fará anar elegant.

MARIA Y també perque es molt guapo y bon mosso.

AGNETA Ja ho es, ja pro aixó es lo de menos.

MARIA ¿Que dius ara? (*apart.*) Si l' haurá entabanada en Sever.

AGNETA Vull dir qu' ell no 'm preocupa, la cuestió es lluhir.

MARIA Pobre criatura! Qu' ignocent es!

ESCENA VI

Els mateixos y CONCHA

CONCHA Adios, Maria. *(la besa.)* ¿Y tu Agneta? *(fa lo mateix.)* ¿Com esteu? Ahont es en Sever ¿que no ha vingut?

MARIA ¿El teu estimat espós?...

CONCHA ¡Vaja! no estimat: idolatrat, digas.

MARIA No se perque ets tan felis. *(Agneta 's retira primera dreta.)*

CONCHA Això en la teva boca vol dir ximple. ¿Perque, vevam?

MARIA No ho sé, pro 'm sembla impossible que ab un axalabrat com ell pugas serhi felis; ¿veus 'l meu tan serio, tan reposat?

CONCHA També 'ls anys aplacan: te setze anys mes que 'l meu.

MARIA ¡Setze no! *(S' acaloran.)*

CONCHA En Sever te la mateixa edat que tu y tu 'n tens setze menos que 'n Grau, ves si 't surt 'l compte. Pro deixém la cuestió de l' edat que no importa. Fa deu anys que soch casada, ho sents, deu anys, y 'n fa tants que 'm repeteixas la mateixa cansó, ó siga, que no comprens com soch felissa ab la seva companyia. A pesar de las protestas que t' he fet, tu insisteixas ab la teva déria, tant que si no fos reflexiva casi 'm farias creurer que no es vritat que 'l meu marit sols per mi viu; que no es honrat á carta cabal; que l' estima y reputacio de que gosa no son certas; que el seu traball continuo y profitós es un somni.

MARIA Si jo no parlo d' això: del seu carácter.

CONCHA Fas com las anguilas, ja t' escorras. Parlas d' això y de tot lo que pot inventar la teva imaginació per envejar als altres y elevarte tu; pagada de tu mateixa, no comprens que lo teu y quant 't rodeja puga ser inferior á lo dels altres, sino al contrari, superior; en ta superbia, trevallas continuament per' enganyarte á tu mateixa y sols al teu costat poden estarhi

'ls aduladors. Vet aqui perque 'l meu marit ab son caracter massa obert y lleal, dintre d' una societat solapada y mentidera, 't desagrada perque no t' adula. Ab aixó ja ho sabs; no consento que 'm digas res més que no siga per alabarlo com es degut.

MARIA Conformes, pro dígali que tampoch 's fiqui en els meus assumptos, venint á insultarme á casa.

CONCHA ¿Qué t' ha parlat del vostre entranyable amich Candi?

MARIA No, ¿pro qu' en té que dir d' en Candi?

CONCHA ¡Ah! ¿No t' en ha parlat? Pues mira t' en parlaré jo, y no 'm diguis que no m' importa perqué no es una questió que á tú sola pertanyi, sino qu' interesa á tots per ser questió d' honra.

MARIA ¿D' honra dius? Sápigas que puch portar el cap ben alt.

CONCHA Ho crech; tant, que si 'n duptés no fora jo aquí, pro diuhen que la muller del César no tant sols ha d' esser honrada sino que ho ha de semblar.

MARIA Y jo no ho semblo.

CONCHA No: perqué tothom sap que 'n Candi va ser un dels més constants pretendents que 't rodejaban y tú vas preferir en Grau, que tenint més edat tenía més posició, casanthi. Els dos amichs, qu' allavors ja ho eran, han continuat la seva amistat, mes forta que may, perqué en las lluytas del amor no hi deu haber ni vencedors ni vensuts, segons ells.

MARIA Es clar, si jo vaig preferir á n' en Grau, no per lo que tú dius, sino per rahons més elevadas no s' havía d' ofendrer en Candi. Ell 's troba en el cas de molts altres; no m' havía de casar ab tots...

CONCHA Donchs jo entench que tot passa al contrari de lo que tú pensas. En el mon las lluytas més enconadas son sempre las amorosas; el vensut may se resigna ab la seva sort y aixís s' explican aquets dramas passionals quan l' amor es intens y la rahó queda supeditada ó esclava de la passió; quan l' amant desdenyat es duenyo de sí mateix, may procura avivar el foch de sa passió, sino que fá tot lo contra-

ri per apagarlo, fugint de tota ocasió que puga remourel. Pro aquí passa tot al revés: ni en Candi se sent humillat, com si may t' hagués pretengut ni estimat.

MARIA Que 'm pretenía y que m' estimava, no 'n tinch cap dubte, tant es aixís, que veyes si s' ha casat.

CONCHA Esperará que tú enviudis. ¡Vaya uns gustos! ¿Y aixó sembla que á tú 't plau?

MARIA No: pro es probarte que si hagués volgut ser la muller d' en Candi sols depenía de la meva voluntat.

CONCHA ¡Sempre la mateixa! Deu fassi que no t' hagis de penedir de la teva conducta insensata! Perqué aquí ja veig fá temps lo que passa: tú ufana per haver fet esclau de la teva hermosura á 'n Candi; 'l teu marit orgullós d' haberlo vensut y ell... esperant l' ocasió per fer presa, no pera satisfer una passió amorosa que no sent, sino pera venjarse dels teus desdenys y burlarse de la fatuitat del teu marit, que pensa serli superior per haver obtingut la teva preferencia.

MARIA ¿Has acabat?

CONCHA Per are sí.

MARIA Donchs ja ni ha prou per are y per sempre, ¿ho entens? Ja estich cansada dels teus sermons y dels del teu marit que sembla que vos haveu posat d' acort per fastiguejarme. A vosaltres os molesta en Candi qu' es millor amich que molts parents que retállen sense mida la honra agena quan ell no 's fica en res de vosaltres y la seva conducta com amich de la casa es irreprotxable.

CONCHA Deu vulga que aixís siga, pro 'm sembla que 't tornas més curta de vista. Jo opino qu' en Candi sols está animat p' el despit y aquest es el meu temor que aixís com avuy la teva reputació no pateix pera 'ls que no 't coneixen, demá guiada per aquest fals amich, tots ne plorarém las consecuencias.

MARIA No ploris y deixans tranquils, que si per cas creu que no t' enmatllavaré cap mocador per aixugarme las llágrimas. Ab aixó per demá y per lo que avuy succeheix, procura tenir la llenga mes curta, perque sols dins de la fa-

milia la meva reputació está en cuarentena.

CONCHA Com qu' ets la més interesada y no t' adulém com...

MARIA En Candi: ja ho pots dir, sino ets tú sola, també la familia d' en Grau diu lo mateix. Pro mira á n' ells ja 'ls he tancat la porta.

CONCHA Y á mi també 'm farás el mateix, pro fes lo que vulgas, jo he complert aconsellante y avisante de lo que 't pot succehir. Y que no vaig fora camí m' ho demostra 'l que t' hagi dit el mateix la familia del teu marit.

MARIA Bon parell vosaltres y ells: tots ho feu sols per enveja, perque per las noyas del hereu ab tot y ser més vellas que la meva encare no ha passat ningú y aixó que no será perque no las porti sa mare á fira, pro, ¡si son tant lletjas! ¿qui las voldrá?

CONCHA Pro jo que no 'n tinch de casadoras ¿quin interés...

MARIA Tornarme la paga d' haverte fet rabiar mentres tenías relacións. Ja li he dit al teu marit.

CONCHA Y el cas que 'n deu haver fet, perque no voldría altre cástich per ta filla y per escarment de malas llenguas que á n' ella li anés com á mí.

MARIA ¡Deu nos en guart! ¡Pobre filla meva! si l' Enrich fos com en Sever, primer...

CONCHA No tentis á Deu perque 't podría castigar, com 't castigará si persisteixes ab aquesta deria que 't subyuga.

MARIA ¿Quina deria?

CONCHA Aquesta que 't fa veurer en cada parent un enemich.

MARIA Com que teniu empenyo en contrariarme sempre.

CONCHA Si es pe 'l teu be ¿perqué nó? Sabs que diu lo promés de ta filla? Donchs diu que vosaltres sou tant richs que, si be s' ho creya que ho erau, no podía imaginarse que ho fosseu tant. Si 's refía d' aixó ¿ahont anireu á parar?

MARIA Es qu' ell guanya molts diners.

CONCHA ¿Perqué 'ls necesita si la noya es tant rica? Aquí estriba el problema, perque si la noya no ho es com ell imagina y li haveu donat á entendrer com suposo, adeu somnis d' or y esperansas de color de rosa: l' atractiu princi-

pal haurá fugit. Ab aixó, fes una prova; si vols la faré jo. Li diré que no es vritat que sigueu richs, pro que tampoch sou pobres, com es vritat, que teniu pera viurer lo que se 'n diu ab «decencia »

MARIA ¿Qué sabs tú?

CONCHA No se res: pro deixam dir, es una prova que 't proposo. Si ell persisteix en seguir las relación allavors creuré qu' estima á ta filla y no seré jo qui li fassi la contra per ser pobre, per que l' amor fa miracles, pro aquí no hi ha més incentiu qu' una suposta riquesa, de uns y altres y os enganyeu miserablement. Tu sempre has delirat per tenir gran posició sens que la realitat de la vida t' hagi ensenyat á obrir 'ls ulls.

MARIA ¿Γ' has esbafat? Are ja deus estar més tranquila després de la enfilerada d' improperis que m' has dirijit. Dech dirte que la nostra posició no te l' haig de contar á tú; basta que 't digui que no 't cansaré may, y un plat de sopa guarda'l per un pobre que á ta germana no li haurás de dar.

CONCHA Aixís siga y ho espero, pero...

MARIA No hi ha pero que valga: estich molt per sobre teu per més que desde algún temps á n' aquesta part, tractas de ferme la competencia ab joyas, vestits, casa y servey, pro tot me te sens cuidado y m' alegro de que prosperis. No faig com tú que per tot me trobas y en tot me retallas. Viu com pugas, y á mí, y 'ls que aprecio, deixals estar que no necesito provas ni consells de ningú.

CONCHA ¡Orgullosa sempre! Jo soch al revés de tú; sempre escolto 'ls consells dels amichs desinteressats.

MARIA No vols que 't parli del teu casament? No 'm parlis del de la noya.

CONCHA No te 'n parlaré més: pro 'l meu es cosa que ha passat á la historia y el de la teva filla encara no s' ha efectuat.

MARIA Donal per efectuat, perque jo ho vull.

CONCHA Ja 'n plorarás els resultats.

MARIA Mireu que ni ha per dir 'ls salms al revés ab lo que aquí passa. ¿No es l' Enrich un jove

guapo, inteligent, trevallador y de bona familia?

CONCHA Es que cap d' aquestas condicións las podrás demostrar perque las ignoras, excepte lo de guapo y jove, pro d' aixó no se 'n viu. No te carrera, ni ofici; de benefici tampoch ne te ¿qué li queda?

MARIA Es profesor libre de idiomas.

CONCHA Ab la llibertat de morirse de fam y ningú hi tindrá res que dir, pro per menjar ja es altre cosa, perque avuy es necesari un títol oficial.

MARIA Ja 'l tindrá quan vulgui.

CONCHA Donchs quan 'l tinga casahi ta filla, mentrestant espera.

MARIA Si ell no necessita lligarse; no 'n té cap necessitat, basta lo molt que sab.

CONCHA Y que la gent ho sápiga.

MARIA Está igual que 'l teu marit.

CONCHA Crech que hi ha alguna diferencia.

MARIA Ah! sí, molta, (*burlantse*) fugiu, un metje, com si no 'n sobressin! Jo crech qu' hem arrivat á que sigan més els «matasanos» que 'ls pobres malalts. Ja deu tocar mitj malalt per cada metje, per fer l' olla ben grassa.

CONCHA Ab tot, sempre te una ventatja l' home de carrera, ó de facultat, sobre 'ls que no 'n tenen cap, y es, el tenirla... Sabi ó ignorant, porta pá á casa.

MARIA Y lo que ha fet ell tothom pot ferho.

CONCHA Estant en condicións no t' ho nego.

ESCENA VII

GRAU y dits

GRAU (*entrant*) Hola, metjesa, ja os disputeu? No m' estranya; si no estariu bonas si no poguessiu disputar. Tinguessiu els meus mals de caps... Pro res, sou tretzes com la sogra. Sort que jo no m' hi «infundo», las cosas de casa son per la dona, prou feyna 'm dona 'l treball, la fábrica, las «huelgas»; pro vosaltres feu com els caballs de regalo...

CONCHA Gracias per la comparació.

MARIA *(ab mimo)* ¿Qué vens de malhumor? ¿Qué passa? (*posantli las mans á las espatllas*) qué esteu de baláns?

GRAU No: apartat, sempre esteu per romansos las donas.

CONCHA En Grau es amable com una romaguera.

MARIA ¿Que 't pensas que ha d' esser com el teu? ¡quin home més empalagós!

GRAU ¿Qui? ¿aquell? Hagués de tractar ab cent homes, ja veuríam si estaría per canteulas de donas; pro ab la carrera que te, tractant ab malalts sempre ha d' acabar per convertirse en cataplasma.

CONCHA Pro sempre fan més be que las ortigas.

GRAU L' home ha de tenir carácter, no hi fa res que punxi com las ortigas, així tot va com una seda. ¡Desgraciada la casa ahont la dona mana y el marit 's fa de mel! Acaba per menjársel.

CONCHA Donchs en Sever es mes dols que la mel y encara está senser, no me l' he menjat pas. Aixís es com ha de ser un marit.

MARIA No 'l treguis en lloch, dona, ¿no veus que se t' en riurán?

GRAU Si es un doneta, un criatura...

CONCHA De l' últim ja s' en curará quan siga vell com tú y per lo primer no hi passo.

GRAU Be, no t' enfadis. Ja veus, m' has dit vell y no m' he enfadat, ab aixó paciencia y «non gruñatis». ¿Ahont es ara 'l teu maridet?

MARIA Ha vingut á buscar á la Concha y aquesta no hi era y mentrestant l' han vingut á buscar per una consulta.

GRAU Al Poble Sech.

CONCHA Ahont siga: els diners, de tothom son bons; de pobres...

GRAU A falta de richs...

CONCHA Deu nos en dó. Sempre pagan millor qu' altres.

MARIA Si parlas per nosaltres, dígali que porti 'l compte.

GRAU Fuig d' aquí, si encare li fem favor.

CONCHA Si li agraheixas, si.

GRAU Aixó es clar.

CONCHA Está be, donchs en paus.

GRAU ¿Qué li cobras els comptes?

CONCHA No, que 'ls hi gasto y no butzina.

GRAU Ja ho veig que rumbejas; benaventurats 'ls mansos...

MARIA ... que d' ells será la gloria del cel.

CONCHA Esteu graciosos avuy: aixís m' agrada; no tot ha de ser reganys. ¿Oy Grau?

GRAU Un fa per lo que 's troba.

CONCHA Y es natural. A mí m' agradan las caras rialleras; al voltant meu sempre voldría veurehi alegrías, que tothom rigués, rigués sempre...

MARIA No 't pots queixar, perque 'l carnestoltes del teu marit sempre fa riurer, ¡ey! no t' enfadis, vull dir que sempre en té una pera dir.

CONCHA Donchs jo encara no m' hi havía fixat. Quant tarda en venir en Sever!

GRAU Ja veurás com ens conta que ha hagut de fer una operació grossa...

CONCHA Sent vritat ¿perqué no m' ho ha de dir?

MARIA Be, encara que no la hagi feta, per darse importancia...

CONCHA A devant vostre... no valdría la pena; ademés que tampoch es vanitós y tal vegada massa modest.

MARIA Ah sí, alabel tú.

CONCHA Si no 'n tinch necessitat. Basta que vosaltres que no 'l podeu veurer, que de carnestoltes no 'l deixeu y altres mots més ó menos depressius no li escasejeu, l' hagueu cridat pera que os cuidés en vostras malaltías. No crech qu' hagi sigut per estalviar diners, perque no 'n teniu necessitat, sino per regoneixerli capacitat mes qu' als altres; pro tot aixó os ho guardeu aquí, (*al pit*) que no ho sápiga ningú. ¿Qué dirían els vostres amichs si avuy vejessin que canviu la palinodia? Preguntarían ¿ja no es xiuple el teu cunyat metjer? ¿Tant mateix la pot mantenir á la dona? ¿Que 's estrany que 'l tinguis per assistir als teus fills? ¿que no 'ls estimas?

GRAU Aixó no 's vritat; os ha carregat de cap.

MARIA Y ara ¿qué diu aquest beneyt?

CONCHA Vet aquí, lo que sou vosaltres; ni tan sols teniu el valor de defensar la vostra conducta; ab un es fals, es mentida, no es vritat, ho voleu tapar tot.

MARIA No 'm citarás cap persona.

CONCHA ¿Qué no? Ta filla.

MARIA ¿L' Agneta? ¿Quí t' ha dit?

CONCHA ¡Pobreta! Res: pro las descortesías, la poca atenció que tant al meu marit com á mí 'ns guarda, dihuen ab la lógica de la ignocencia, lo que aquí passa envers nosaltres, las malas ausencias que 'ns teniu. Las criaturas no diuhen mentidas.

GRAU ¡Ah! ¡ah! (*rihent*) Ves de qui fa cas de la Agneta.

MARIA Noya, si no tens altra candela...

CONCHA Aixó 'm dona prou llum pera orientarme y seguir el rumbo que m' aparti de las tempestats que á cada moment feu surgir perque no naufregui una amistat que la sang, el parentiu, deuría fer més ferma, y no obstant á cada moment perilla, gracias á las vostras intemperancias y desprecis.

MARIA Farás el que 't vingui, tu mateixa. Sempre 'ns estalviarém els sermóns del teu marit y...

GRAU Las tafanerías d' aquesta.

CONCHA Deu te fassi bó! Si jo m' he ficat en vostres assumptos... tingas entés que may ha sigut per mortificarvos ni per imposarme. Sols una conciencia recta ha dirigit ma conducta, si no hagués estat així, ¡quant temps ha hauríam partit peras! Quantas bromas pesadas m' hauría estalviat y quants insults no m'hauría hagut de sentir. Pro tot ho he sacrificat en aras del parentiu, he procurat captarme la vostra amistat y bona correspondencia. ¿Qué n' he tret? Que qualsevol estrany es més ben rebut que nosaltres, ni las criadas 'ns reben be. Un consell amistós es pres malament, una advertencia es rebuda ab mofa. Y á fé, que be n' esteu necessitats de bon consell. ¡Qué Deu vos illumini y no vos deixi! (*Se 'n va.*)

ESCENA VIII

GRAU y MARIA

GRAU ¿Qué 't sembla la rata sabia? Si algú la sentís diría que te rahó. Res; se li ha enganxat la sabiduría del sabi de las set sivellas. Bon parell

en Sever y ella. ¿Encara ha trobat desbaratat el casori de la noya?

MARIA Per' axó, com sempre, han vingut las rahóns. Que si tu vius al día, que no sou tan richs com aparenteu, que l' Enrich busca diners y n' hi darém ..

GRAU ¿Y perqué n' hi hem de dar?

MARIA Vol dir el dot de la noya.

GRAU Ja ho entench.

MARIA ¿Què no la dotarás? (*ab estranyesa*).

GRAU No 'm vull dessensenyorir. Ell, que trevalli. No diheu tu y en Candi que guanya tant?

MARIA També ho sabs tu.

GRAU Jo no se més que 'i que diheu vosaltres.

MARIA ¿Perqué no prens informes tu?

GRAU ¿No n' has pres tu? Ja n' hi ha prou, las cosas de casa pórtalas tu, jo tinch altres mals de caps ab la fábrica. No 'n soch de faldilleta jo; axó deixau per en Sever.

MARIA Donchs ell diu que 'ls informes qu' ha pres no son pas favorables á l' Enrich.

GRAU ¿D' aquell ximple fas cas?

MARIA ¿Jo? Ja 'm sentirás si ve.

ESCENA IX

CANDI y dits

CANDI Buenas.

GRAU Qui del llop parla...

CANDI ¿Parlabau de mí?

GRAU Es dir de tu, d' en Sever.

CANDI A proposit; sabrás que he tingut un fort disgust ab ell, ha arribat á insultarme, tant, que la cosa no ha anat més enllá per respecte de la casa. Com de disgustos axís puch molt bé estalviarme'ls, no estranyis que jo á casa teva no hi torni, mentres corri el perill de ensopegar ab ell.

MARIA Totas las amistats 'ns farán perdrer.

GRAU Tu 'n tens la culpa: als meus els vares esquivar aviat ¿per qué no fas el mateix ab els teus?

MARIA La sang no 's torna may aygua.

GRAU (*á Candi*). Mira, d' aquell ximple no 'n fassis cas, deixal dir, ¿sabs qué te? Enveja de la nostra amistat, com que ab tothom renyeix, li sembla impossible una amistat de trenta anys.

CANDI Pro de tots modos podém ser amichs com avans, pro jo aquí no hi vindrè.

GRAU Te 'n guardarás prou, no faltava més que per un parent sobrevingut s' haguéssin de interrompre més ó menos nostras cordials amistats. Déixaho corre, lo que 's aquí no 'ls hi veurás més.

CANDI Pro la resolució teva es molt violenta, potser la María...

MARIA Pera mi no hi ha inconvenient, d' algun temps á n' aquesta part se 'm fan insoportables...

CANDI Sentiría...

GRAU Ja sabs que jo soch molt resolt y l' amo á casa soch jo. Quant tornin, la porta pe 'ls nassos.

MARIA La Concha no crech véurerla per aquí, y el seu marit si ve á buscarla...

GRAU Es vritat que si no s' han trobat vindrá. Donchs, un bon miquel y «á vivir».

ESSENA X

Los mateixos y AGNETA, després ENRICH

AGNETA Papá (*el besa*) ¿Com estás?

GRAU Com feya tant temps que no 'ns havíam vist, desde 'l mitj día... Be!...

MARIA ¡Ay! ¡quin home! ¿Qué no t' ha de preguntar pe 'l benestar?

GRAU Bé, dona, bé. Ja ho sabs que á mí de modos me 'n sobran; pero entre familia ¿oy Candi?

CANDI Que 't diré jo? Quant la veig tan falaguera, m' encanta.

MARIA Vritat que si? Es molt bufona.

GRAU Aixís, dona, aixís; dónali «alardas». No 'n te prou ab lo que li deu dir el seu promés?

AGNETA Sempre parlém de viatjes de nuvis, de vestits, de riquesas, cotxes...

GRAU Te molta terra á la Habana aquest minyó.

AGNETA Terra no; pro hi te un «tío» molt rich que 'l fará hereu.

MARIA No siguis plaga. No ho veus que no pot entendrert. ¡Santa ignocencia!

GRAU No 'n parlém més. ¿Com en aquesta hora no es aquí?

MARIA Ja 's estrany que no hagi vingut.

AGNETA Y ell sempre es puntual. (*Mira al balcò*).

CANDI Li deu haver surtit un altre colegi.

AGNETA Ja bé, ara ha entrat en la escaleta.

MARIA No podía tardar, ja ho deya jo, es dels joves formals com 'n corren pochs avuy día, y si ha tardat será per algún assumpto serio.

ESCENA XI

Dits, y ENRICH

ENRICH Ab el seu permís.

GRAU «Alanta».

ENRICH Als peus de vosté, senyora; senyor Grau servidor seu; don Candi, se 'l saluda.

MARIA ¡Que 's fi!

ENRICH Y tu, Agneta, ja sabs que t' idolatro. Dispénsinme la tardansa..

TOTS Dispensat.

ENRICH Pero el senyor director del renombrat col-legi de Sant Tomás m' ha vingut á fer proposicións pera que m' encarregui de la cátedra de Francés y Cálcul, proposicions ventatjossíssimas que no he pogut aceptar per falta de temps; no 'm queda més que 'l que consagro á ma estimada, per una part, y per altra el que no obstant oferirme molta més remuneració, soch esclau dels meus compromisos; la meva paraula es una acta.

MARIA En Candi ho deya que aquet fora el motiu de de la seva tardansa.

ENRICH Don Candi es molt benévol.

CANDI Rés de benevolencia: el que 's mereix.

GRAU «Bueno,» deixeuvos de cumpliments, seyemhi. (*Fan dos grupos: Enrich y Agneta sols, y els demés al altre costat.*)

MARIA Lo que 's el jove es correctíssim. ¡Quínas formas y maneras de espresarse!

GRAU Es veu que 's fill de casa de senyors.

CANDI Per més que l' habit no fa 'l monjo, no obstant, es precís confesar que no te «reproche» el modo que te de presentarse en societat.

AGNETA M' hi poatarás ¿eh?

ENRICH A París, Lóndres, Berlín, Berna, Interlaken. alló es viurer, es societat, elegancia, sport. Allí la vida es un paradís.

CANDI Aquets coloquis amorosos convidan á riurer. ¡Quants recorts de la juventut despertan! (*Mirant ab intenció á María.*)

GRAU Veig qu' encara somías truitas: á la nostra edat, bona cervesa, bona taula y bon llit, y 'l demés, creume, son romansos!

MARIA En Grau es positiu.

CANDI Donchs jo encara tinch el cor jove, encara alimento ideals.

GRAU Fossis casat y tinguessis els meus mals de cap.

ENRICH Ab ansia mortal espero el moment de dirte: ja ets meva.

AGNETA De tu depent; dígaho á la mamá.

CANDI Per lo que m' háveu dit, el matrimoni se efectuará prompte; l' Agneta ja te rebuts alguns regalos y no vull ser dels últims en demostrarli mon afecte; permétinme oferirli aqueixa petita mostra... (*Ensenya un estutx.*)

MARIA Quina preciositat, Agneta.

AGNETA Mama, mamá?

MARIA Mira quin obsequi 't fa el nostre amich.

AGNETA ¡Quin anell més mono, com brilla.

GRAU Noy, t' has desdinerat. Es bonich.

CANDI No 's el que la nena 's mereix; pro preneune la bona voluntat.

MARIA No, que 's de valor y considerable.

AGNETA Si 'l vegessin las cusinetas ¡quina rabia! Míratel, Enrich (*li dona.*)

ENRICH Es un regalo esplendit, don Candi, y se 'l felicita pel seu bon gust.

CANDI M' alegro que siga del gust de vostés.

AGNETA Quina diferencia entre el tío y en Candi, el tío no 'ns vol regalar res.

ESCENA ULTIMA

SEVER y dits

GRAU Ja 't fara algún sermó, ó t' ho pagará ab visitas, ell tot ho paga així.

SEVER Sempre serveix millor qu' aquestas bagatelas, ó que un mal consell.

GRAU Jo diría Deu te guart, bestia.

SEVER Aquest saludo en tu es escusat y no he fet més que contestar á la alusió.

MARIA T' está bé: diu el refran; qui escolta pe 'ls forats, ou els seus pecats. T' haguessis fet anunciar.

SEVER La criada 'm tracta ab menos ceremonia que tu, m' ha franquejat l' entrada com de costum, ara veig qu' això ja ha cambiat, me servirá l' avís. La Concha ¿qué 's fora ja?

MARIA Sí: se 'n anat.

SEVER ¡Sens esperarme! ¡Qué 's estrany!

GRAU No hauría faltat més sino que també hi haguessis sigut tu. ¡Bon sarau s' hauría armat!

SEVER Ja ho entench: en dihent las veritats se perden las amistats.

MARIA Donchs aixís mateix ha estat: vosaltres teníu el dret de censurarho tot, pro á vosaltres que no os toquin.

SEVER Es un final que ja l'esperava; no 'm vé de nou; no ho sentho sino per aquesta pobra criatura que, ignocent, pagará totas las nostras culpas.

GRAU Y qué se t' en dona á tu de la meva filla y quinas son las mevas culpas?

SEVER Qué se m' endona dius? Més que á tu que li ets pare y res més, perque may t' ha preocupat ni la seva educació física ni moral; en ta miopia intelectual no has pogut comprendrer que li daban una falsa educació y una instrucció frívola que no conduheix ni á fer bonas esposas ni bonas mares. Heu cultivat en ella

una inmodestia rayana en soberbia ridícula, li heu ensenyat á despreciar á tothom...

GRAU — Prou: vésten.

SEVER — Ja me 'n aniré: pro aquí que 'ls meus pobres consells com á metje han sigut escoltats, me donan molts drets á que m' escolteu, tal volta per última vegada, com á metje del ánima.

MARIA — Ja no 't necessitém pera rés, pren la porta com la teva dona.

SEVER — ¡Desagrahida! ¡Mare insensata!

CANDI — *(á Grau.)* ¿Com toleras aixó?

GRAU — Vésten, ó no responch de las consecuencias.

SEVER — Poch intimidan las tevas amenassas perque no náixen del cor, perque no 'n tens, perque fins necesitas que t' abordin com als gossos. Si tinguéssis cor ja no consentirías la presencia d' aquest home aquí que 'l menor mal que 't pot fer es el de posarte en ridícul.

MARIA — Calla, mala llenga, calla.

GRAU — ¿Qué ha dit?

CANDI — Deixal estar, es un boig. Treulo á fora y acabéu.

SEVER — *(á Candi).* Vosté queda á dins, y á fé que ho sento, pera consumar la ruina d' aquesta familia, pero guardis d' aquest boig. No anirá á Roma per la penitencia 'l malvat.

CANDI — Bravatas.

SEVER — Y tú, tendre ángel destinat al sacrifici, recordat que jo també 't faré el regalo, que no será d' esposallas, pro que aquestos brassos amorosos t' acullirán sempre el día que no siguis felís (*Va per pendrerli la má, ella la retira pro éll la agafa, al mateix temps Maria diu*).

MARIA — Deixa la nena.

SEVER — Jo també he vetllat el seu son nits enteras; he recullit els seus gemechs; he contat els seus suspirs; també á mí m' ha gelat la fredor d- la mort que la voltava 'l seu panteix, repere cutía en mon cor; veyent la blavor dels seus llabis m' estrenyía 'l coll y també m' ofegaba y l' meu cervell torturat per la impotencia, semblava que sortía del crani (*María plora*)

desesperat, perqué l' inteligencia humana emanació de la divina, tot llum, estigués en tenebras com els ulls de ta filla agonisant. Vencé la ciencia, ves si 'm costa, considera si l' estimaré. (*La besa.*)

(*Quadro*).—TELÓ

FI DEL PRIMER ACTE

Acte segon

La mateixa decoració.

ESCENA PRIMERA

CANDI, la CRIADA

CANDI — Dius que la senyora ha sortit fa estona?

CRIADA — Sí, senyor, es á casa la senyoreta.

CANDI — ¿Y cóm están aquell parell de tórtoras? Deuhen ser felissos els casadets.

CRIADA — ¡Cá! No senyor; tot el día 's barallan.

CANDI — ¿Com ho saps?

CRIADA — M' ho ha dit la minyona: entre nosaltres tot ens ho dihém ¡hey! no per vescantar, pro si la casa hi ha deutes, si la senyora té amich, ó amigas, si el senyor retira d' hora ó tart, si es mes amable ab nosaltres que ab la senyora, si 's gasta molt ó poch, ja veurá...

CANDI — Sí, «vamos», parléu del que veyeu sino hi afegiu alguna cosa. Dígam, ¿perqué 's barallan?

CRIADA — Per ben poca cosa, éll, el senyoret Enrich, diu que l' han enganyat com un xino, perqué no li han donat dot á la seva dona; qu' éll está carregat de compromisos que 'ls ha de cumplir y 'ls cumplirá ó tot anirá al botavan. A lo millor faltan diners per anar á plas-

sa y la senyoreta ve aquí corrents y tot queda arreglat. Això ho he confegit jo ab lo que veig y lo que 'm conta l' altre criada, la de la senyoreta.

CANDI Ja veig que tens talent.

CRIADA De tonta no 'n tinch res. Gracias á Deu.

CANDI Ja ho veig. ¿Y el senyor Grau, que hi diu ab tot això, perqué suposo que sabrá lo que passa?

CRIADA No ho sé á punt fixo, pro la senyora no fá més que plorar: suposo que 'l Senyor s' hi fá de pencas.

CANDI Es estrany, perqué èll es rich.

CRIADA També m' ho pensava jo, pro quan reflexiono lo que aquí passa casi 'n dupto que siguin tant richs com aparentan. Figuris que no donan més que tres pessetas per anar á plassa y atipi á cinch personas. Lo que tinch de «rumiar» pera sortirne... Si no fos perque á le casa li tinch afecte, no voldría tants mals da cap. Pro veu, per la modista no hi planyen res. Ahir ho deya á la cambrera, la senyora, es molt bona, pro casi 'ns fá patí gana, pro miris 'ns agafém ab el pá; ella se 'n vol anar y á mí 'm sab greu cambiar de caras; desde que soch aquí ja hem cambiat de cambrera deu vegadas. Jo això li dich perqué es amich de la casa: jo de xerraire no 'n soch.

CANDI Moltas gracias de la confiansa que 'm fás: t' ho agraheixo.

CRIADA 'M sembla que la senyora ho va ensopegar malament, casantse ab el senyor Grau; té un génit tan adust, fins es ordinari, jo no l' hauría volgut y això que soch mayona de servey, ni á pes d' or. Ab vosté si qu' haurían fet bona parella. ¡Es qu' es molt maca y elegant la senyora!

CANDI Tú qu' ets tan espavilada, ¿no has olorat res sobre 'l motiu dels plors de D.ª María?

CRIADA Oh, prou: tot es questió de xavos: perqué el senyor Grau no ha dat dot á la nena, perqué no li senyala una pensiò mensual; pro éll diu que trevallin, perqué l' engauyava 'l gendre; qu' éll no 's vol desensenyorir en vida: veliaquí.

CANDI Tot això es rés, ja s' arreglará: una tempestat en un got d' aigua.

CRIADA Deu ho vulga: pro jo ho veig molt mal parat. M' en vaig á ajudar á la cambrera, es un ensa, no serveix per res.

CANDI Ves, ves, que la feyna no quedi enradera.

CRIADA De lo que li he dit, muxoni, perqué de xerraire no 'n soch, ni hi vull passar.

CANDI Pert cuidado: com si no haguessis dit res. Adeu.

ESCENA II

CANDI, sol.

CANDI Es guapa, es elegant, no hi ha dupte. Aquí la criada ja sospita que la posició d' en Grau es aparatosa y ella que goberna la casa no ho ha vist. Casi 'm vaig convencent de que li falta talent y això no li deixa veurer clar la seva situació. Ahir res d' estrany tenía, perqué li faltava, pero avuy, que 'l sentiment de mare per faltarli tot á sa filla, l' afligeix, y en Grau tancantse á la banda com se sol dir, nega tot aussili á la seva filla, 'm sembla impossible que no hagi obert 'ls ulls á la realitat. Pro ja 'ls obrirá: va enamorarse d' un jove elegant per sa filla, no va veurer més que l' exterior, el barnís que 's dona certa gent com ells mateixos; tipos en que tot es artifici ó mentida, que pensan enganyar y son ells els enganyats. Aquesta es la meva venjansa, va preterirme, va ofendrer el meu amor propi preferint á n' en Grau perqué allavors semblava més rich que jo, que 'n sufreixi las consequencias. Es vritat que á n' aquesta situació hi ha contribuit mes per omissió que per comissió. ¿Qué n' haurían tret de pendrer informes? Indisposarme ab ella si no li haguessin agradat, com ha succehit ab la seva parentela y això en els meus plans no hi entra, al contrari, la lluyta entre marit y muller es lo que á mí 'm convé; que ella vegi

que la elecció va ser desgraciada en quan á la riquesa, constituheix per mí una esperansa. Aquest matrimoni desgraciat ha de ser la guspira de foch qu' encendrá el polvorí.

ESCENA III

MARIA y dit, després CRIADA

MARIA (*Entrant*). Deu lo guart.

CANDI Se la saluda. ¿Cóm está? Está un xich desmillorada. ¿Qué no 's troba be?

MARIA Las penas no adoban.

CANDI ¡Penas vosté! La més felís de las mares! ¡la més ditxosa esposa!

MARIA ¡Qué n' está d' equivocat!

CANDI ¡Pero qué passa! digui, tréguim d' angunias. ¿Qué potser en Grau, la nena...

MARIA ¡Cóm ens várem enganyar! ¡Quan diferents son els informes de l' Enrich, de la vritat!

CANDI ¿Qué? tál volta no es honrat, trevallador, intel-ligent?

MARIA Aixó no ho sé, pero ja 'n dupto. Lo que sé es que desgraciadament es vritat que no 's guanya la vida de bon tros com deya.

CANDI Aixó es lo de menos, mentres estimi á l' Agneta.

MARIA No ho crech que l' estimi, perqué si fos aixís no li armaría escándols diaris perque no vá portar dot, en lo qual cap culpa 'n té ella.

CANDI Es clar que no: pro tot 's podría remediar; passantli una pensió y ab aquesta y lo qu' éll guanyi...

MARIA Sí, pro en Grau no ho vol.

CANDI Es estrany sent rich com es y la fábrica va be, segons tinch entés.

MARIA Sí que hi va; al menos ell ho diu, perqué d' éll no n' hi sapigut may rés: m' ha dat diners els hi gastat, si m' en han faltat ni he demanat y m' els ha dat.

CANDI No hi cap dubte, éll podría ferho y ho fará demanantli vosté. ¿Qué vol que li negui, sent V. tant bona y...

MARIA No 'n puch sortir de cap modo.

CANDI Ja li ajudaré jo, perqué participo tant del seu dolor com si 'm fos propi; no en va, he frecuentat disset anys aquesta casa prenent part en sas alegrías ¿cóm vol que avuy no m' associhi en el dolor? Quína llástima qu' hagi forsosament tingut que anar á Londres per assumptos de la casa que representa, tot fora arreglat.

MARIA No crech que 'n tregui res: no sab contestar altre cosa que m' arregli, ja que jo vaig fe 'l casament; qu' ell no 's vol privar de res. No 'm queda altre recurs qu' empenyar la meva herencia.

CANDI ¿No la té en comú pro-indivis ab sa germana?

MARIA La casa es de las dos.

CANDI Es lo que 'm pensava. Donchs ja será dificil que ningú li deixi un duro ab aquestas condicions: sino es un usurer; ó un que tingui interés en possehirla, com per exemple, la seva germana.

MARIA Pro en Sever no té diners per comprar.

CANDI Está equivocada. En Sever no es rich pro pot comprar la seva participació, estiguin segura.

MARIA D' ella la casa ¡may!

CANDI Per aixó l' aviso, ademés que per contractar necesita 'l consentiment del seu marit.

MARIA Aquest ray, si m' ha dit, arréglat. Pro recauré á las mans d' en Sever. ¡Cóm s' en riuría! ¡vaya una befa! Tot, antes que humillarme á n' éll. Ademés qu' els vaig treurer de casa.

CANDI Pro ells en tenen la culpa, á vosté may l' han respectada, ni per ser de mès edat que la Concha ni per res, engrehits per tenir ell una carrera.

MARIA Es vritat, pro las circunstancias son terribles y ja no sé en quin mar navego.

CANDI No tant com V. pensa. ¿Qué li falta? diners? jo 'n tinch per V. jo 'l seu amich, 'l seu admirador, el seu... ¿per qué no dirli? Si 'l cor esclata? el fervorós amant d' ahir, avuy sent la passió amorosa acrescuda per la gelosía de possehirla un altre, aquilatada per la contrarietat, sempre ferma, sempre vehement, sostinguda per sa dolsa veu, avivada per aques-

tos ulls que destellan raigs de tendresa qu' arrivant al cor esparramant...

MARIA ¡Candi! prou per Deu, ¿quín llenguatje es aquet? Consideri que soch l' esposa de 'l seu amich; consideri qu' hasta no sent aixís, com á dona casada m' insulta.

CANDI Perdónim, te rahó soch un insensat, pro aixó atenua la pena merescuda. Diset anys que l' estimo.

MARIA Calli, ó 'm retiro.

CANDI Callaré, pro dignis aceptar l' ofrena d' un bon amich que no vol veurerla plorar.

MARIA Agrahida sempre.

CANDI ¿No acepta?

MARIA M' hi pensaré.

CRIADA Senyora: un senyor pregunta p' el senyor Grau ó per vosté.

MARIA Dígali que passi. ¿Un senyor? 'L cor 'm diu que ja ve un altre disgust.

CANDI Ab el seu permís jo 'm retiraré.

MARIA Veurém que será, no se 'n vagi.

ESCENA IV

PROSPER y dits.

PROSPER Ave María...! 'S pot passar?

MARIA Avant. ¿Qué veig? 'L senyor Prosper; qui 'm va donar tan bons informes de l' Enrich.

PROSPER ¿Qué no es una bona persona?

MARIA Vosté dirá.

PROSPER Jo per tal 'l tinch, y á vostés també. Vegi si l' hi hauría deixat la meva pobresa.

MARIA ¿Qué diu?

PROSPER Vull dir que li vaig deixar deu mil pessetas sobre 'l dot de la seva filla y com demá vens la lletra y á n' ell no 'l puch veurer may per que no 's troba á casa seva á cap hora per recordarli 'l compromís m' he determinat de venir aquí, pera noticiarho al seu marit.

MARIA Pro vosté per qué no m' ho deya qu' estava entrempat?

PROSPER Es qu' allavors no ho estava d' entrampat, va ser després quan 'l matrimoni estava concertat ab amonestacions tiradas, que li vaig deixar la cantitat consabuda.

MARIA ¿Pero quína garantía li va oferir?

PROSPER Com es públich y notori que vostés son richs y molt bonas y cristianas personas, 'l dot de la filla; ella no es pas borda.

MARIA ¿Ho veu Candi? sempre 'l mateix! Ditxós dot.

CANDI Ja veurá; deixim fer (*á Prosper*). ¿Quant li va deixar V?

PROSPER Deu mil pessetas, comprés l' interés.

CANDI Sens interés ¿quant?

PROSPER Las condicions son reservadas.

CANDI Si vosté te reservas, 'l Sr. Grau també 's reservará 'l dot y V. no cobra. Vegi si li convé.

PROSPER Verge Santa del Socós! Consideri qu' es tota la meva pobresa.

CANDI Vosté pera fer el negoci, va informar favorablement sobre la conducta y posició de l' Enrich, tot era mentida, y naturalment, el negoci ha surtit esguerrat s' ha de conformar ab la pérdua, altres hi perden més.

PROSPER Pero jo m' hauré de tancar á l' Hospici. Per pietat, al menos el capital...

CANDI Quant importa? La vritat, perque es fácil saberho.

PROSPER Cinch mil pessetas.

CANDI No fora mal negoci si li haguera sortit be. Se 'ls fa pagar ben cars V. 'ls informes.

PROSPER Senyora per pietat, soch un pobre!

MARIA Un pobre diable, un miserable, vagi á cobrar al infern que ja hi te una cama.

PROSPER Senyoreta, no s' enfadi, tots hi perderíam, jo 'm veuría obligat á fer un embarg...

CANDI ¿Y las tercerías? El jove no te res. ho deu tot, ¿qué embargará?

PROSPER (*Apart.*) Massa qu' ho sé. (*Alt.*) Aixó ho veurém.

MARIA Qué diu? Es vritat aixó? (*Apart á Candi*).

CANDI Es de suposar. Miri, quan el senyor Grau hi sigui y posantse á la rahó, tot s' arreglará.

PROSPER Deu ho vulga: Senyoreta, tot ha estat per fer un favor, soch un pobre, Passinho bé.

ESCENA V

MARIA y CANDI, després GRAU

MARIA — Quina situació més espantosa: un embarg, el jutje, l' escribá, l' agutzil, els mobles al carrer, aixó no pot ser, no pot ser.

CANDI — María, tranquilisis, tot té remey, en la seva má esta.

MARIA — No, es en Grau que ho té de fer. (*Entra Grau*).

GRAU — (*A Candi*). Hola tú, ja has arribat? Qué tinch de fer jo? ¿Quí es aquést subjecte que acaba de sortir d' aquí, segóns m' ha semblat pujant la escala?

MARIA — Un fulano que venía á cobrar ó que intercedisis sembla, en el pago d' una lletra aceptada per l' Enrich.

GRAU — «Vamos» ja van sortint els inglesos. També á la fabrica m' ha vingut á trobar per lo mateix l' ebanista. Veyam, are comensa la professó, ja veurém quan s' acabará.

MARIA — ¿Qué li has respost?

GRAU — Que tiri p' el cap que vulgui, jo de quartos no 'n dono, prou vaig gastar ab robas y demés. Lo mateix diré a n' aquest socio.

MARIA — ¿No veus infelís que 't posas en evidencia, qu' estás fent un paper ridícul?

GRAU — Tant se m' en dona,

MARIA — A mí nó. ¡La meva filla al carrer! Ab la vergonya de veurer sa casa embargada! ¡May!

GRAU — Perqué m' enganyavau. Tú y aquest, deyau qu' era tant bon partit.

CANDI — Aquí hi hagut un engany á mitjas. ¿Qui havía de creurer que no donguessis dot á ta filla sent rich com ets?

GRAU — Mentres visca no 'm vull desensenyorir. Ells que son joves que trevallin.

CANDI — Pro 'ls ha d' ajudar, home, no siguis tossut, tréulos del pas qu' es troban, després ja será altre cosa.

GRAU — No 'm desdinero més, ja he fet prou; qui vulgui dona que la mantingui.

MARIA Pro si 'ls prenen els mobles y demés y passat el trimestre l' amo 'ls treu de casa, ¿cóm vols que fassin?

GRAU Mira, arréglat y no 'm vinguis ab qüentos, prou mals de caps 'm dona la fábrica.

MARIA Ditxosa fábrica, primer son els fills.

GRAU Y donchs ¿per quí trevallo?

MARIA Es cert, pro fes un sacrifici!

GRAU Ja n' he fet prous y no m' amohinis.

CANDI Escóltam, Grau, si per contingencias del comers avuy 't trobas sense fondos, sabs que soch bon amich y els meus cabals están á la teva disposició. Disposan y 'm farás favor.

GRAU Gracias, pro no 't tinch de menester: jo ja sé 'l que faig.

CANDI *(apart)*. (M' en vaig, ara que 's barallin.) Ab el vostre permís dech retirarme; que no m' escapi 'l correu, he de contestar sens falta á la casa Tompson. Arregleu aquest assumpto, lo que 's paga ab diners may es car. Ja se arreglará. Si tú, Grau, ets mes bó que 'l pá... Vaja, no posis aquesta cara tan feréstega.

GRAU ¡Ja, ja! estich ben albardat.

CANDI Vaja, adiós; pasiho bé, senyora. Hasta luego. (*Se 'n vá*).

MARIA Estigui bó.

GRAU Adeu.

ESCENA VI

MARIA y GRAU

MARIA Es dir que 'ls mobles no son pagats y diu l' Enrich qu' importan dos mil duros, mil que 'n deu al usurer...

GRAU Posan quatre mil y no 't quedarás curta.

MARIA ¿Cóm s' arregla aixó?

GRAU Ja ho saps: jo no trech un céntim de la fábrica, y del modo qu' estich ab l' hereu, siño fos per la escriptura de la societat... tot per mor de tú que m' hi has fet renyir.

MARIA Pro no ets ben amo del capital que 't va deixar ton pare?

GRAU Sí, pro quan no siga bó per dirigir ó...

MARIA 'T quedará 'l capital.

GRAU ¿Qué vols dir ab aixó?

MARIA Que paguis els deutes de l' Enrich; que quatre mil duros més ó menos no ve d' aquí. Mira, estalviarém, si per cas.

GRAU No estich per estalviar, ni per dar diners.

MARIA No t' entench, sempre als meus ulls has sigut un bon marit y bon pare, ¿á que venen aquestas raresas? Aquest oblit dels debers que t' imposa la paternitat! ¿Qué no tens diners? díga-ho. Sápiga jo á queatenirme, y no cregui may que no estimas ni á ta esposa ni á ta filla. Fora 'l desengany més horrorós que podría sufrir.

GRAU A ca 'n Grau may hi han faltat diners.

MARIA Sent aixis, sols ets digne del meu despreci.

GRAU Tu 'n tens la culpa de tot lo que passa.

MARIA Es cert, pero si m' estimessis, comensarías per perdonar á aquesta pobre mare qu' es la primera en plorar las consequencias d' una irreflexió; no dexarías qu' els ulls escaldats per las llágrimas pregonesin la seva inmensa desventura; si fos aquella á qui tant deyas estimavas, no deixarìas que li arranquesin el cor, usurers sense entranyas; ni 'l nom honrat de la meva familia fora motiu d' escarni per ser, res més que desgraciada. Pero si jo als teus ulls ja no soch lo qu' era y 'm pensava, fesho per ta filla, per la sang de la teva sang, y hasta molt me temo, que fins l' ánima li engendrares, si es posible aixó.

GRAU (*Apart*). (Aquesta dona 'm mareija).

MARIA No 'm contestas? Jo no puch creurer que sigas tant infame que ni 'ls plors de l' amant esposa no 't conmoguin, ni la situació de la teva filla t' afligeixi. Dígam que té rahó en Sever que vivim al dia, y estaré contenta. Tot ho passo, á tot 'm resigno, pero veurer aquet cinisme, aixó may.

GRAU No 'm parlis d' en Sever, ja sabs que l' aborreixo.

MARIA No se perque aquesta paraula sentintla á 'n els altres 'm fa mal! Deixem 'n Sever contesta. ¿Ets pobre?

GRAU ¿T' ha faltat may rés?

MARIA Pro ara 'm falta tot. Ma filla es ma única existencia, per ella arrastraria una vida de privacions, de miseria, de martiris perque no patis, la filleta del cor.

GRAU Pro, escolta, no se perque t' enfilas d' aquet modo si tot 's pot arreglar sense que jo hagi de treurer res de casa que servirá per nosaltres quan siguém vells y després de morts á n' ella... Vénte ta teva herencia.

MARIA Ja m' ho vas aconsellar avans, pro ¿qui la comprará?

GRAU Qui li convingui.

MARIA Ningú la pot comprar mes qu' en Sever.

GRAU ¿Aquell ximple?

MARIA Sí. Ja veus qu' ella qu' es la petita 's quedi ab la casa...

GRAU No se que dirte, es sensible, pro ja veurás, arreglat. Jo tinch altres mals de caps y á n' ell ni ella els vuy veurer. (*Vase.*)

MARIA ¡Que desgraciada soch!

ESCENA VII

MARIA. sola

MARIA ¡Deu meu! ¿que tinch de fer? Arréglat tú mateixa, fes lo que vulgas... Aquestas paraulas que ahir constituhian 'l meu benestar y que traduhia per consideració, respecte y amor del meu marit; qu' era la expresió de la més omnímoda llibertat en tots els ordres de la vida conyugal, avuy pesan sobre el meu cor com á llosas de plom, y 'm sembla que no es fill del amor sino del egoisme; ja no es consideració, sino indiferencia. Tanta llibertat m' ofega. Necesito consell y ningú me 'l dona, busco remey y no 'l trobo. ¡Ní 'l meu marit! Per salvá 'l conflicte no 'm quedan més que dos camins. ¡L' oferta d' en Candi! Al pensari m' esgarrifo! Després de la declaració d' amor que m' ha fet, creuría que ja comenso á sucumbir á sa passió criminal. Aixó no pot ser. ¿Perqué el meu marit m' abandona á las

mevas forsas, exposantme á ser ludibri d' un home afortunat que 'm pretend? ¿Que es un nesci? ¿es un insensat? ¿Es un malvat? Aixó no ho puch creurer: es benevolencia, es una confiansa que m' honra, y que 'n seré sempre mereixedora.

L' altre cami; ¡recorre al cunyat!... perque ab ma germana es inútil que hi recorri. Es vritat qu' aquella guarda 'ls diners que guanya 'l seu marit; pro fer res sense donarni coneixement, ni pensarhi! Quina situació mes horrorosa, trucá á la seva porta després d' haberlos tancat la meva! ¿Y si després de suplicár 'm giran l' esquena? Si 'm repeteixen 'l «Deu t' ampari» d' ahir, que encara repercuteix en els meus oidos? Pro no; la Concha y en Sever estiman á la nena. Si no per mi qu' ho fassin per ella. Deu els ho pagará y jo 'ls ho agrahiré (*toca un timbre.*) El meu orgull s' humilla; antes que tot soch mare.

ESCENA VIII

MARIA, CRIADA després CANDI

CRIADA ¿Mana la senyora?

MARIA Si: ves á casa D.ª Concha y á n' ella á solas, li dius que necessito veurerla com mes aviat millor; que 't dongui siti y hora.

CRIADA Está be. (*se 'n va.*)

MARIA ¡Quin torment! no sé perque el cor 'm batega així. No sé perque 'm sembla que 'l sacrifici de 'l meu orgull ha de ser estéril..

CANDI A la disposició de V. Maria. ¿Que tal, ¿tot está arreglat, vritat?

MARIA No senyor: no 'm queda altre recurs que recorre á la meva familia.

CANDI A n' en Sever? (*contrariat.*)

MARIA ¿Y donchs?

CANDI Ho sento perque sufrirá un desengany: no 'n treurá res mes que una humillació.

MARIA En Sever te bons sentiments.

CANDI Es un cómich.

MARIA Per l' amor de Deu no 'm desesperi.

CANDI Al contrari, si li porto el consol. Aquestas llágrimas cauhen sobre el meu cor com gotas de plom fos y encar que no siga mes que per egoisme no vull que plori, la vull veurer felis com antes, sempre ditxosa; vull veurer aquesta cara hermosa ab la beatitut de las verges de Murillo.

MARIA Per Deu no abusi...!

CANDI No abuso, m' asocio á la seva adversitat y tracto de remediarle. La meva insignificant personalitat, la meva fortuna, tot, está á la seva disposició. Olvidém si vol el passat, considérim com si fos germá seu y seré felis. (*'S treu una cartera.*) Aqui hi ha part del fruit d' un treball honrat, dispósin; tórnime 'l ó no, es la unica prova que desitjo darli del meu afecte y de que la meva bona amistat es aceptada.

MARIA Aixo no: li he dit que m' hi pensaría.

CANDI Mentres hi pensa, aqui ho deivo.

MARIA No, emportisho. (*Ho ha deixat sobre la taula*)

CANDI Si no ho necessita ja ho passaré á recullirho. (*Se 'n va depressa al mateix temps qu' entra Concha.*)

ESCENA IX

CONCHA y MARIA

CONCHA (*apart.*) ¿El mal esperit per' aqui? Malament.

MARIA ¡Concha! (*s' abrasan, petonejan y ploran.*)

CONCHA ¡Maria!

MARIA ¡Soch molt desgraciada!

CONCHA ¡Pobre germana meva! ja ho sé tot, no 'm contis res. Ves que vols fer, en que puch servirte, disposa, y aixuga ton plor.

MARIA Gracias; no esperava menos de tu. La tossuneria de 'n Grau 'm posa en la situació de vendrer 'm la participació que tinch á mitjas ab tu, de la herencia paterna. Com á ningú mes que á tu convé l' adquisició te la ofereixo ab las condicions que vulgas.

CONCHA Antes que tot, dech ferte una observació: 'l meu marit m' ha ensenyat á ser franca y lleal, perque ell predica ab l' exemple. Donchs bé; lo que tu calificas de tossuneria no es vritat que ho siga, el teu marit tindrá defectes, tots ne tenim, pro no es la que tu pensas la causa que 'l mou.

MARIA ¿Quina?

CONCHA La de no tenir diners.

MARIA No pot ser.

CONCHA Els Graus tots son de ca 'n Alabau, volen enbafar á tothom ab olor de diners, sens que se 'n vegin gaires; de tant olor de diners no 't va embafar 't va marejar. Si gracias á n' aquesta treta va lograr ferte la seva esposa ¿com vols que sent consecuent desfassi l' engany? Com que no 'l vull rebaixar; pro la vritat, es una mica curt d' enteniment, pensa el pobre que no l' estimarias tant si coneguessis la seva posició. Vet aqui en que consisteix la seva tossuneria.

MARIA Si per cas com s' enganya! Es el pare dels meus fills.

CONCHA No duptis, aquesta es la vritat. Anant al fondo de la cuestió, ¿perque vols vendrer 't l' herencia?

MARIA Pera pagar 'ls deutes del gendre: deu tot lo...

CONCHA Que ha comprat. Això es ja del domini públich:

MARIA Com s' entend?

CONCHA Si, tothom ho sap, ademés de lo que hi afegeixen, que per ara callo. Tu 't vendrás 'ls teus bens, no 't quedará res per els altres fills, pagarás un mobiliari que necessita un bon pis, y després de que farém manegas?

MARIA Dará llissóns, aumentará la seva fama, aumentant els ingresos y s' haurán salvat de la ruina.

CONCHA Está bé, no hi faría res l' estat de pobresa en que 's troba, pro hi ha una cuestió previa: ¿creus tu que l' Enrich estima á ta filla, que está enamorat de sa juventut y bellesa?

MARIA ¿Y perqué no? L' Agneta es bonica, es...

CONCHA Lo que vulgas, pro hi ha joves tan estragats, que ja ni 'ls importa res la bellesa fisica ni la moral de la dona; la qüestió es viurer sens

trevallar á expensas de la dona ó dels pares.

MARIA Pro l' Enrich...

CONCHA Ja t' ho vaig dir antes que sols se preocupava dels diners y desgraciadament no he errat.

MARIA ¿Qué he de fer, pobre de mi?

CONCHA Si 'l teu gendre es digne, ajudarlo en la mida dels teus recursos, may, fent lo que puga perjudicar als altres fills. Si 's per cas que cambihin de pis per ser el que ocupan massa car, cambiar; si la teva filla no pot portar sombrero, que 's posi mantellina; aquellas joyas que, segóns diuhen, tenen bastant valor, véndrer las si están pagadas ó tornarlas al argenter si no ho están.

MARIA ¡Això es vergonyós!

CONCHA Més vergonyòs es tenir deutes sens necesitat. no més que per aparentar.

MARIA Si no es això el que 't demano (*desesperada.*)

CONCHA Ja ho sé, pero 't dono el que 't convé: consells. També 't daré diners, quan convinga; tinch carta blanca de Sever.

MARIA Cómpram la meva part.

CONCHA Es que no es teva.

MARIA Donchs de qui?

CONCHA Dels teus fills, no exclusivament de l' Agneta. Pro encara que jo accedis á la teva pretensió ¿qué resolts? Res y deixam acabar: si l' Enrich es com presumo, un gandul qu' ha viscut sempre de la trampa ¿allavors qué pasará? En quant estiguin arruinats, os deixará la filla y gracias que la deixi sola, si no la prostitueix.

MARIA ¡Verge santa! Aquets vaticinis m' espantan.

CONCHA Procura que no 's cumpleixin y això ho conseguirás si vols.

MARIA ¿Que vols que fassi?

CONCHA Posar á proba l' Enrich; párlali clar y segons 'l que 't contesti resol. Si estima 's resignará; si 's subleva senyal que no estima; si es trevallador s' alentará; si un dropo amenassará.

MARIA Pro aixís defraudém totas las esperansas qu' ell ha concebut y ho perden tot.

CONCHA ¿Que se 'n viu d' això, quan no 's conta ab el propi esfors? Aduch aixís ¿que pots perdrer mes de lo qu' has perdut fins ara? Con-

sidera que encara hi pots perdre mes, si te entretens.

MARIA ¡Una separació! ¿Que dirá la gent?

CONCHA Deixat estar la gent: procura per ta filla.

MARIA Per ella aniré al sacrifici si aixó es necesari, pro tu no ho veus com jo perque no l'has portada en tas entranyas y per aixó no pesas las consecuencias d' una separació motivada per cuestió d' interesos.

CONCHA (*in terrumpintla.*) No es cuestió d' interesos, es cuestió mes elevada, es cuestió d' amor, de mútua atracció, també 'ls matrimonis pobres son felissos quan s' estiman; l' amor, l' amistat, tots els afectes elevats de l' ánima no 's compran, ¡pobre humanitat si aixó 's comprés! ¿Podrias véndrert tu?

MARIA ¡Primer morir! Es impossible.

AGNETA ¿Perque vols comprar amant marit per ta filla donchs? També es impossible.

MARIA Tinch el deber de probarho tot, de tocar tots els registres pera procurarlos la felicitat.

CONCHA Conformes: pro comensa per lo esencial; no l' interés, l' amor.

MARIA Digas que no tens cor pera compadirte de ma aflictiva situació y acabém. Totas aquestas reflexions son bonas pera fer á qui no te l' anima ferida com jo.

CONCHA Massa que ho veig y per aixó tracto de posarhi remey parlant á la rahó, al cervell, al enteniment que es el Nord, segur que 'ns guia en las tempestats de la vida. El cor sense la brúixula de la rahó sols pot conduhirnos á estabellarnos contra las rocas.

MARIA ¡Jo 'm torno boja!

CONCHA ¿Y com no, si estás entre 'l bé y el mal y no sabs escullir? L' un perque bé t' aconsella, l' altre perque t' adula.

MARIA No t' entench.

CONCHA Parlaré mes clar: mentres aqui hi vinga 'l dimoni obsesor d' en Candi, de rés servirán las advertencias honradas y amistosas ta germana: treu aquest home de casa de teva y allavors serás mestressa de tu mateixa y 'l teu enteniment 's despertará á la llum de la realitat, amarga sí, pro sempre millor, mes benéfica que las dolsas mentidas.

MARIA Pro ell...

CONCHA ¿Ell?, no pronuncíhis el seu nom que deshonras el nostre inmaculat.

ESCENA X

Dits y AGNETA

AGNETA *(Surt Agneta y sent l' ultima frase.)* La tia aquí? Mamá ¿que parlavan de l' Enrich?

MARIA ¿Que no saludas á la tia?

AGNETA Dispensi: ¿com está tieta?

CONCHA Be.

MARIA Es una nena encare *(á Concha.)* ¿Quin vent 't porta? ¿Que hi ha de nou?

AGNETA No res: pro are l' Enrich al anarsen s' en ha emportat las mevas joyas.

MARIA Perque ho ha fet?

CONCHA *(apart)* 'Ls aconteixements 's precipitan.

AGNETA No li he preguntat res, per por que 's posés á cridar com un boig contra tu y 'l Papá. Pro he pensat: ves á dirho á la Mamá. No li diguis que jo t ho he dit, jo pagaria la festa.

CONCHA *(apart)* ¡Pobre criatura! *(Alt)* Pro ell t' estima.

AGNETA ¡Oh si! molt! A vegadas crida contra mi pro ja hi estich feta.

MARIA ¿Com?

AGNETA Crech que tots els homes casats son iguals, també crida y rondina el papá.

CONCHA *(Alsantse.)* Reflexiona be lo que passa y no 't precipitis.

MARIA Es que las circunstancias son apremiants.

CONCHA Mes de lo que 't figuras. Espera.

MARIA Aixó es bo per dir. Jo no puch seguir 'l teu consell; estich desesperada.

AGNETA ¿Que párlen de nosaltres?

MARIA No, filla, no.

AGNETA Tu sempre dius que soch una criatura ja ho sé, ¿pro de qui parlariau sino de mi?

MARIA Digam la vritat ¿ets felis en el nou estat?

AGNETA Si: pro quan vé tanta gent á preguntar per ell y tots se 'n van enfadats perque no 'ls vol rebrer, quan sab qui son y á cada un d' aquets

que ve, crida furiós contra tu y 'l papá y parla de enganys, allavors la meva ánima s' entristeix y ploro.

MARIA Veus, Concha? 'l veus el nuvol que enterbola la seva felicitat?

CONCHA No hi veus de lluny, ets miope; sols veus lo petit, l' insignificant, la causa major no l' abrassas. Estás cega d' enteniment.

MARIA ¡Y tu seca de sentiments! ¡no tens cor de mare!

CONCHA Deu t' ho perdoni com jo: l' experiencia demostrará qui de las dos te rahó, qui mes cap y mes cor y menos vanitat. Adeu y que 'ns guardi á tots. (*Se 'n va.*)

ESCENA XI

Dits menos CONCHA

MARIA Sola! Una porta tancada, y l' altre... sembla que ma germana ho ha endevinat tot.

AGNETA ¡Mamá! que tens que desvarias?

MARIA No, no, es cuestió de caracters; som incompatibles.

AGNETA No vos aveniu gayre: es vritat, tu tan bona y ella tan tossuda contra el meu marit ¿que pensas que no ho se que parlavau d' ell?

MARIA Es vritat, pro no 'ns hem avingut.

AGNETA Ni may perque tu hi perts perque 't disgustas.

MARIA Bueno estigas tranquila: ja no succehirá mes.

AGNETA Ja n' estich y no t' amohinis per ella. May ha sigut bona amiga, encare que de la familia sempre...

MARIA No parlis mes, es la teva tia.

AGNETA M' en vaig á casa que no estiga esperantse l' Enrich.

MARIA Adeu filla del cor. (*La besa plorant.*)

AGNETA Mama: no ploris que 'm trencas el cor! ¡si jo soch felis! (*vol riurer y plora.*)

MARIA Veste 'n. Adeu.

AGNETA Adios. (*se 'n va*)

ESCENA XII

MARIA, sola

MARIA ¡Una decepció! No m' ha humiliat, pro fent gala de gran perspicacia m' ha colocat en una situació mes dificil encara. L' haverse emportat las joyas el gendre es sospitós; no hi ha dupte ¿las haurá venudas ó empenyadas? ¿perque si fins avuy res els ha faltat y 'ls acreedors venen á trucar á la porta de casa? ¿Será per pagar deutes apremiants que desconech? ¿Que pot ser es jugador? ¡Deu meu! y quina idea m' ha víngut de repent! No pot ser; aixó seria monstruós! qu' ell s' hagi fet ab fondos á expensas de las joyas per fugir y abandonar á la meva filla. No, aquesta idea no ha nascut de mi, es sujerida, sí, sujerida; ma germana n' ha parlat de l' abandono d' ell. No es estrany desde 'l comensament d' aquestas relacións qu' han acabat en matrimoni, sempre ha sigut auguri de calamitats. Desgraciadament els fets li donan la rahó! Pro aixó es un motiu més perque, costi lo que costi, 'ls tregui de tal situació; no 's digui que no m' he volgut sacrificar, que hi estat avara de diners. M' ho vendré tot per' evitar tal escándol y vergonya.

ESCENA XIII

MARIA, CRIADA y EBANISTA

CRIADA Senyora: un home desitja parlar ab vosté.

MARIA Que passi. (*La criada surt.*)

EBANISTA Deu la guart senyora: vosté no 's recordará de mi.

MARIA Si senyor: vosté es l' ebanista.

EBANISTA Pera servirla; l' objecte que 'm porta aquí es el de veurer com arreglém el cobro de la factura

que acredita del seu gendre. He vist al seu senyor, m' ha respost malament y antes que portés l' assumpto als tribunals, faig l' última tentativa d' arreglo presentantme á vosté que com á mare tractará de evitar un escandol que á ningú convé.

MARIA L' amenassa per endavant.

EBANISTA Perdoni, senyora, posis en el méu lloch, consideri que la pérdua del import del méu crédit, representa 'l fruyt de molt trevall, el pa de la familia.

MARIA Ja me 'n faig cárrech. Esperi: tot s' arreglará.

EBANISTA No pot ser; ni 'm puch exposar qu' altres embarguin lo que 'm pertany y tenir un plet pera fer valdrer el millor dret.

MARIA Comprench aquestas rahóns, pero confihi en mi que jo 'l satisfaré.

EBANISTA (*Apart.*) ¿Qué faig? Aquesta senyora 'm fa llástima ¿perqué no 'm paga si com acaba de dirme el senyor Candi te diners?

MARIA Veig que la trista situació, de una mare desgraciada el commou. ¿Vosté s' esperará, vritat?

EBANISTA Ho sento, pro no pot ser; tinch compromisos, ademés, que ab don Prosper no hi vull res.

MARIA ¿Qué 'l coneix, vosté?

EBANISTA ¿Quí no 'l coneix á Barcelona? Un usurer que ha arruinat á moltas familias deixant cantitats als troneras dels fills?

MARIA ¿Pro que hi te que veurer vosté ab ell?

EBANISTA Jo res, pro per si no ho sab, li diré que hi ha una lletra ab venciment en blanch firmada per son gendre.

MARIA ¿Com ho sab?

EBANISTA ¡Aixó ray! (*apart*). Com li diré per no descubrir en Candi (*alt.*) Ja ho veurá... Don Prosper mateix m' ho ha dit, tot esperant al senyoret á la porta de la escala de casa seva. Tothom respira per la ferida. Véliaqui.

MARIA Tothom cobrará: necessito arreglar las cosas mevas... Quan...

EBANISTA No 'm puch esperar. Jo tinch fets els gastos de la «demanda» al jutje, no vull afegir á lo perdut.

MARIA No se que dirli, jo no 'm puch tornar diners. El responsable no soch jo.

EBANISTA Segons 's miri. Vosté va escullir el mobiliari y per la cara de vosté vaig tirar endevant ¿qui s' havía de pensar qu' escullís per gendre un pelacanyas?

MARIA (*Apart.*) ¡Reyna santíssima! ¡Quin retret! M' ha traspassat el cor!

EBANISTA (*Apart.*) ¡Qué pagui, ja que te diners! Senyora: ja sab la meva resolució: també soch pare de familia y 'm refío de lo que 's meu.

MARIA ¡Quin torment! (*apart*) Aquí, la cartera d' en Candi; allá, consells y res mès, y á casa ma filla la mofa, 'l ridícul més espantós...

EBANISTA ¿Qué fá, qué determina? D' aquí m' en vaig al jutjat.

MARIA ¡Per pietat no hi vaji, jo pagaré!... (*agafa la cartera*) (*apart*). Sembla que 'm cremi el dits; ni goso tocarla; ja 'm sembla qu' estich en la pendent del vici... No; dos cosas vaig á heredar dels meus pares, un petit cabal y una inmensa fortuna en honra. Sacrificaré el primer. ¡Deu m' ajudará! (*obra la cartera.*)

EBANISTA (*Apart.*) Ja tinch els quartos, ja he estat de sort.

MARIA (*Apart.*) L' honor no: la dignitat, el meu orgull á la seva disposició després d' haverlo casi despreciat, preferint á n' en Grau.

EBANISTA (*Apart.*) Sembla que somía. Despertémla. (*alt.*) Aquí te 'l compte ab el conforme del senyoret; puja sis mil pessetas.

MARIA Está bé. (*obra la cartera ab ma tremolosa*) Siga aquesta la última gota del calçer de ma amargura. (*Alt.*) Un, dos, tres, quatre, cinch, sis.

EBANISTA ¿Qué no 's troba bé, senyora?

MARIA Prengui això y vágissen ¡per Deu!

EBANISTA (*Pren els bitllets.*) Ja ho sabía jo que vosté es bona, del seu marit no n' hauría tret res. Moltas gracias. A la disposició de vosté. Mani. Deu la guart. (*Se 'n va.*)

ESCENA XIV

MARIA despres CANDI

MARIA ¡Si; que 'm guardi, que be ho necesito! ¡Sempre lo mateix! El meu marit, el pare dels meus despreciat per propis y estranys. Soch orgullosa, pero avuy m' humilla si m' enlairan, y es qu' avuy regonech que no tinch forsas per lluytar sola contra tots els mals que 'm voltan.

CANDI Ab el seu permís. (*entrant*) ¿Qué tal la germaneta? No crech que s' hagin entés.

MARIA Hasta á cert punt no; pro crech que te rahó en part.

CANDI (*apart*) Malament. (*alt.*) Aixó de cap manera; ella no té el bellíssim cor que te vosté. Si 's trobés en el seu cas, abandonada en aquesta grave crisis per un marit egoísta y avaro...

MARIA Deixil en Grau: no 'l bastregui.

CANDI (*desconcertat.*) Vull dir... que ella no te més que la vanagloria d' haverla humillada á vosté y ab seguritat que no l' ha complascuda en sos desitjos.

MARIA Es cert, pro no per' aixó es menos bona. He hagut de fer us dels diners de vosté... (*aixó dit ab tristesa.*)

CANDI ¿Que 'm diu? ¡Cuanta felicitat per mí!

MARIA La meva desgracia l' alegra?

CANDI Aixo may! Pro en la desgracia es quan se coneixan els amichs y jo que vull serho de vosté m' ha dat ocasió de probarli qu' ho soch y vosté ho vol serho de mí.

MARIA No hi havía necesitat d' aquesta prova perqué ho sapigués vosté de nosaltres y nosaltres de vosté. Sempre ha tingut dret á nostra estimació.

CANDI (*apart.*) Aquet llenguatje 'm desconcerta. (*alt.*) Pro las circunstancias han variat: així V. n' está més segura del meu afecte, de la meva adhesió, de que vuy corre ab la seva companyía tots els temporals de la vida sent

l' áncora, y permeti l' inmodestia, dels fills d' en Grau, sols per vosté.

MARIA Y per el seu amich, el meu marit?

CANDI Si l' ha abandonada, en lo concernent á aquesta cuestió ¿qui se 'n recorda?

MARIA Jo.

CANDI Vosté que ha sigut víctima d' un engany; vosté á qui en Grau va cassar com á las alosas ab mirallets que semblavan d' or y no eran més que vidres; vosté qu' avuy plora, y plora perque la seva posició no es la que 's pensava y no pot remediar la situació de la seva filla amenassada de ser tirada 'l carrer, tot fill dels artificis d' un home que no te cap cualitat y á falta d' ellas s' apropia la més vulgar, la de ser rich, per conquistár el cor d' una dona molt més jove qu' ell y hermosa com un sol.

MARIA Calli: ¿á qué ve aquesta inquínia contra 'n Grau?

CANDI María: jo també la pretenía, jo també l' estimava y l' estimo, ja ho sab; era més jove qu' ell, pro jo era verídich, no era més qu' un simple tenedor de llibres, creya en ma fal-lera que 'l meu intens amor triomfaría sobre una talega de quincalla. ¿Perquè? vosté ho sab las malas arts que havía de desplegar en Grau pera desbancarme, perque era jo el preferit. Si no l' estimés, avuy sería 'l día del meu triomf, el de la meva venjansa, pro l' estimo.

MARIA No es vritat y encara que ho fos que m' importa si vosté no es més qu' un pérfid amich?

CANDI ¡Insults!

MARIA Fa poch el meu marit era rich, según V. 'm deya pera fer ressaltar, la per mí, incomprensible conducta d' ell; are ja 'l fa pobre pera fer befa de mí que 'm creu enganyada desde que 'l vaig preferí á vosté. Si algún moment hagués duptat de la elecció, cregui qu' avuy no 'n duptaría: val més en Grau que vosté.

CANDI Després d' haver acceptat els meus favors; després de diset anys de ferli la cort. aixó es una burla. Coqueta al fí!

MARIA Deixém apart el temps que 'm fa la cort, segóns diu vosté, qu' en quant á mi 's refereix, jo encara no ho havía reparat, perque en

aquestos moments críticchs si be alguna vegada s' ha propassat, li he posat els peus á rotllo y allavors protestava de sa lleal amistat, calificantse vosté mateix, d' insensat. ¿Qué li havía de dir jo si V. 's feya justicia?

CANDI Aixó es una burla sagnant! ¿Aixís paga els meus favors?

MARIA ¡Infame! ¿Vol cobrars'ho ab la meva honra? Vegi lo que valen els seus diners. (*li tira la cartera á la cara.*)

CANDI ¡Aixó més! El despit, la passió acrescuda, per el despreci, la ira que 'm produheix el nou desengany, son foch abrasador que tot ho crema, com la lava del volcá deixará recort del meu pás. ¡Has de ser meva pesi al cel! (*s' abalansa per agafarla.*)

ESCENA ULTIMA

CRIADA, PROSPER y dits.

MARIA (*fent un xiscle.*) ¡¡¡May!!! (*Surt la criada y Prosper. Al veurels Candi queda parat.*) Acompanya aquests dos miserables á la porta.

PRÓSPER Senyoreta: jo venía...

MARIA Com els corbs á ajuntarse ab aquest altre (*per Candi.*) en busca de carn morta y podrida, pro la senyora Grau, encar que te l' ánima ferida, no la té malvada y sab defensarse contra la luxuria y la codicia. Recullin aquesta cartera, es l' única presa que poden fer. (*Prosper la recull y junt ab Candi passan la porta per l' ademán imperiós de María.*)

FÍ DEL ACTE SEGÓN

Acte tercer

La mateixa decoració

ESCENA PRIMERA

MARIA y GRAU

GRAU — Es un conflicte, no hi ha dupte, pro si vol cobrar que m' ho vinga á demanar á mí y 'ns veurém las caras.

MARIA — No es questió de que os vejeu las caras, es questió de dignitat: aixís com li he tirat la cartera per la cara sense las sis mil pessetas qu' he pagat al ebanista, es precís reintegrarli tot, sense pérdua de moment.

GRAU — Be, no hi vagis depressa.

MARIA — A mí la calma 'm consúm: no vull que 's puga dir de mí que me he deixat galantejar per un home per explotarlo, perqué tal idea ha estat molt lluny de mí; y del galanteix no m' en hauria adonat sino hagués sigut p' el desvergonyiment d' última hora.

GRAU — S' en n' ha endut la llissó qu' es mereix; no esperava menos de tú. Es un mal amich.

MARIA — Si la meva conducta 't plau, arregla la teva á lo que las circunstancias exigeixen:

envía inmediatament las sis mil pessetas al infame.

GRAU ¿Sabs qu' estich tentat de no pagarlasi?

MARIA ¡Aixó may! Encare qu' éll s' ha fet molt petit fent traició á l' amistat, no 't rebaixis á la seva altura regatejantli 'l pago dels seus diners.

GRAU Es que per lo que veig no para la cosa en haverte insultat á tú, sino qu' éll va informar favorablement del gendre, preparant el conflicte qu' estém passant.

MARIA Es clar que ho va fer aixís. Tots els encárrechs que li feya per pendrer informacións, deya que 'ls cumplía y tornava ab informes inmillorables tant en questió de familia com de conducta y talent.

GRAU Donchs que 'n pagui la penitencia. Ell té la culpa de tot.

MARIA Aixó son escusas de mal pagador. La culpa la tens tú; no era éll que s' havía de preoenpar de la noya; es el pare á qui pertoca ferho; pro tú ab l' escusa de la fábrica no t' en cuidavas ¿quí ho havía de fer en aquest cas?

GRAU Tú.

MARIA No 'm vaig quedar parada. Pro l' amor de mare, l' inexperiencia d' una dona, la falta de coneixement de la societat y 'l talent que la gent malvada emplea pera sorprendrer la bona fé de la gent honrada, foren causas del meu engany.

GRAU ¡També m' haurían enganyat!

MARIA Ves si van enganyar á n' en Sever! Ell sempre va dir lo mateix.

GRAU ¿Qué fora pobre? ¿Y qui es éll?

MARIA Aquest «quí es éll» es la nostre desgracia. Sempre menyspreuhantlo han volgut tancar els ulls pera no veurer lo que val y la forsa de la seva inteligencia va sobreposarse y l' aceptarem com á metje dels nostres fills forsats per la gravetat de las circunstancias. Va intentar ser el metje de la nostre ánima y no sols ni 'l vam escoltar sino que 'l várem treurer de casa. Avuy tots estém malalts per no haverne fet cas, per no haver escoltat els seus avisos, per

haver atribuit á enveja els seus consells y á gelosía la prevenció contra l' infame amich.

GRAU Pro be, ¿ahont vas á parar ab tot aixó?

MARIA Que l' hem tractat ab ingratitut no regonexentli desinterés y afecte pera nosaltres, y es precís que li donguém una satisfacció demanant que 'ns aconselli en aquesta compromesa situació. Aixó per éll, per egoista que sigui la nostre conducta en aquest moment, será lo bastant perqué ab son ánima noble, obri els seus brassos per acullirnos y son gran cor pera consolarnos.

GRAU No entench aquest cambi.

MARIA ¿No l' entens? Ja sé perqué: es que no sents l' afront que ha traciat deferte 'l teu antich amich: es que la teva sang no 's subleva devant de tan inícua conducta y jo que l' he haguda de sufrir no 'm resigno á quedar en una situació que 'm repugna. Forsada per las circunstancias vaig fer us dels seus diners creyentlo á pesar de tot amich teu. Avuy que s' han romput las hostilitats per ser un pérfit, no 'n vuy res d' éll; ni 'l recort si puch.

GRAU ¿Y 'n Sever 't traurá d' apuros?

MARIA Millor que tú que m' hi has ficat, deixantme que m' arreglés com vulgués. Donchs be, ¿qué també m' haig d' arreglar?

GRAU Fes lo que vulgas.

MARIA ¡Fes lo que vulgas! Aixó es una frase cínica que si ja no justifica, explica la conducta de la muller en certs cassos. Voleu donas honradas, quan vosaltres no teníu honra; voleu donas dignes quan no coneixeu la dignitat; voleu la dona sensata y vosaltres la porteu entre boigs ó malvats com ha succehit á casa. Si haig de fer lo que vulga ha de ser ab coneixement de causa: ¿perqué remolejas en el concernent al pago de las sis mil pessetas? Considera que no 's tracta d' un acreedor qualsevol que pot cobrar ab usura interesos; sino d' un home que s' ho pot cobrar ab la fama ja que no d' altre modo.

GRAU Per aixó mateix no 'l pago.

MARIA (*dramátich*.. Donchs mátal, pro servint per proyectils la moneda que li deus.

GRAU Aixó ho deus haver llegit en alguna novela.

MARIA Ho he llegit en un llibre que se 'n diu pundonor, vergonya dignitat, honradés que tú no coneixes ni per las escubertas, ó ho fás veurer.

GRAU Es dir, que vols que jo 'm mati ab éll?

MARIA Ni vull que 'l vegis tant sols, ves si estás equivocat: vull que cumpleixis; vull que com á marit subsanis la meva errada.

GRAU Deixaho per mí.

MARIA No es assumpto teu, es meu; tú no has de fer més que pagar, tot seguit, perqué jo en aquest moment no puch.

GRAU Ni jo tampoch.

MARIA ¿Perqué?

GRAU Deixaho correr.

MARIA Quan la fama, pot perillar, no puch deixarho correr: tart m' en adono, es vritat, y á costa de dolorosa experiencia, ja que á tú no 't fa rés y sembla que els meus mals no 't preocupan, ni 'ls sents, havente de ser propis perqué fereixen la teva carn, la teva ánima, com deu ser la muller als ulls del marit; ya que aquest divorci de sentiments que fa temps suspitaba, avuy 's manifesta ab tanta cruesa Sápigas qu' entre tú y jo, no hi haurá de comú més qu' el ser pare dels meus fills: el divorci del ánima, fatalment, conduheix al dels cosos quant la dona es digne.

GRAU Pro tu no pots duptar de que t' estimo. (*S' acosta á n' ella.*)

MARIA Com article de luxo: un caball de regalo. Apártat.

GRAU ¿Qué vols que fassi? (*Ab calma.*)

MARIA Res; déixam tranquila: m' arreglaré. (*S' en va.*)

ESCENA II

GRAU sol

GRAU Te rahó que li sobra, pro á mi que no 'm treguin de la fábrica. No serveixo més que

pera guanyar diners... per l' hereu. El pare va fer un porch gras y á mi 'm va deixar la legítima pelada. ¿Pro qui li diu á n' ella? Sort que treballant, deduhits els interessos del capital, las ganancias son á mitjas y aixó 'm permet viurer ab cert desahogo fent un bon paper devant de la gent, y la meva dona estava contenta... Pro ha vingut aquest malehit casori y tot s' en ha anat al patarri, per mor d' aquell ximple d' en Candi. Si no fos pel compromís que m' ha fiat, hasta sería cosa de riurer. ¿Que s' había pensat de la María? (*En fatich.*) Com ho arreglo aixó? Volent sostenir el luxo, com l' hereu, tenir el fill á tota pensió perque ell els hi te; fent portar sombrero á la dona com á en Sever, m' he atrassat; ja de la herencia no 'm quedan més que deu mil duros. Acabada la contracta, l' hereu pagantme'ls, pot no continuar... hasta cert punt prescindir de mi y disoldres la «Societat Grau hermanos». Si avuy li demano diners, renyits com estém, es capás de rescindir el contracte, y 'm quedo al carrer. Si dich la vritat á la dona, ja ho veig; dirá que 'l pare y jo la varem enganyar, perque Deu no li tingui en retret; el pare no era escás en promesas y sabía fer ballar l' aiga devant dels ulls. Ademés, que si dihent la vritat y fentli coneixer la meva situació 's remediés alguna cosa... pro tot queda com avans jo, de pobre, no 'n vull ser, y ben mirat, ja 'm vaig fent vell y ella es jove... ¿Y la noya? Es vritat que ella no te res que que veurer, ni culpa, en el passat ni el present, perque la María la va casar ¿pro jo perqué volen que pagui els plats trencats? Ella que s' arregli. ¿No diu que 'n Sever ja pot treurerla d' apuros millor que jo? Donchs que l' en tregui.

ESCENA III

GRAU y MARIA

MARIA (*Entrant.*) He enviat recado á n' en Sever y á la Concha que 'm fassin el favor de venir aquí, perque jo no puch anar á casa seva per trobarme molt malament.

GRAU Y qué vols dir ab aixó?

MARIA Que si l' has de rebrer com acostumas, trayent forsas de flaquesa, jo aniré á casa d' ella.

GRAU Ni bé, ni malament, m' en vaig.

MARIA Fes lo que vulgas. (*Grau se 'n va.*)

ESCENA IV

MARIA sola

MARIA «Quan el dimoni obsesor d' en Candi siga fora, allavors, serás mestressa de tu mateixa, allavors hi veurás clar. Així 'm parlava» ma germana. ¡Qué certas han sigut sas paraulas! ¿Com li pagaré las reflexións que m' ha fet? Ellas m' han salvat de la perdició, m' han previngut de perill; he arribat á la vora de l' abim serena y per aixó no he caygut en el fons! Benehits sigan els meus angels guardians! Pro la meva filla, pobreta, víctima d' un miserable ¿'s salvará? ¿No la protituirá 'l protegit de D. Prosper? Antes qu' aixó la separació; sí, lo que més 'm repugna, perque la societat sempre senyala ab el dit á la muller perque es debil, perque mentres es casada la fan menor edat.

ESCENA V

MARIA y CRIADA

CRIADA Senyora: don Sever y la seva senyora venen desseguida. M' han preguntat que 's lo que passava, y jo...

MARIA ¿Qué li has contestat?

CRIADA Lo que he vist y sentit: quan anava á obrir la porta á n' aquell vell tan fastigós perque era ell el qui trucava, he sentit que vosté y aquell bona pessa 's disputavan, he anat á obrir depressa; he sentit aquell xiscle de vosté; he vingut correns y el vellot á redera meu...

MARIA No hi fa res que 'ls ho hagis dit á n' ells, pro no ho digas á ningú més.

CRIADA No tingui por, senyora, jo xerraire no 'n soch.

MARIA ¿Y 'l senyor?

CRIADA Es fora.

MARIA Pots retirarte. (*La criada s' en va.*)

ESCENA VI

MARIA sola.

MARIA Val més més que sigui á fora, parlarém ab més llibertat. Quan he enviat recado á ma germana la primera vegada, tot eran recels, tot por de quedar desairada, considerava com una humillació el pas que acabava de dar; pro ara, no se perque se 'm obra el cor á la esperansa, perque veig en ella y més que ab ella en el seu marit el port de refugi en la borrasca que passo. En Sever 'm treurá del conflcte present y 'm salvará dels que 'm presenta l' esdevenir. ¡Diuhen que 's un aixalabrat! ¿Perqué? Jo també ho he dit y encara no se perque. Es

bon marit, trevallador incansable, é inútil es dir ab aixó, que 's económich y previsor, ningú malgasta lo que molt costa de guanyar. Te enemichs, pro també te amichs que l' estiman fins á la idolatría, perque per aquets ell tot es desinterés, abnegació y caritat, així ha sigut ell per mi, per ma filla, no pot veurer una llágrima que no l' aixugui. ¿Perque te enemichs? Ara hi veig clar: en una societat egoista, hipócrita é ignorant, una conciencia recta dirigida per un clar enteniment, no pot viurer sense enemichs: tothom fuig de la llum, ningú vol veurer sa imatje en el mirall de la vritat Contra ell, las ánimas baixas, en ell, las elevadas y. . las que portém la mort á sobre per las feridas d' una existencia desatinada, quant ja potser no tením remey! (*Entran Sever y Concha.*)

ESCENA VII

SEVER, CONCHA y ditas

MARIA — Quant favor! (*plorant abrasa y besa á Concha*) Ja no soch ingrata, pro soch molt desgraciada.

SEVER — (*Apart*). ¡Pobre mare! (*Alt*). Vaja no posis aquesta cara que no n' hi ha per tant; tot te remey menos la mort. Ademés que sabs qu' estás entre amichs de l' ánima y de la sang.

MARIA — ¡Quín consol 'm donan tas paraulas! Quant temps que 'l meu cor no havía sentit tanta pau y sossego! Uns m' atormentavan, altres 'm perseguían...

CONCHA — No t' en recordis més ja 't sentirá 'n Sever...

MARIA — Sí: ditxosa tú qu' ab orgull portas 'l seu nom.

SEVER — Vaja, vaja, encara 'm farías tornar vermell si fos una senyoreta.

MARIA — ¡Sempre joviall ¡Cuánta tranquilitat hi ha en el teu esperit!

SEVER Y que t' en prescriuré una bona dosis: aixó es lo que 't convé.

MARIA La tranquilitat d' esperit sols la dona una conciencia recta y jo no sé si 'ls he seguit els impulsos de la meva conciencia ó si m' he deixat portar per passions...

CONCHA (*Interrumpintla*). ¿Creyas obrar malament?

MARIA Den sab que no. Pro creguí en ma ceguera, ó millor dit, superbia, que jo 'm bastava per tot, despreciant avisos y consells amistosos.

SEVER No pariém més del passat, aném á lo qu' interessa. En la carta 'm dius que de la cartera d' aquell canalla 'm vas treurer sis mil pessetas pera pagar al ebanista.

MARIA Si.

SEVER Donchs se li han de tornar á pesar de tot com més prompte millor: jo las hi entragaré en nom d' en Grau.

MARIA Y CONCHA ¿Tu? (*Estranyadas*).

SEVER ¿Per qué no? Si algún defecte tinch y aquet es el més gran, es el de ser *Quijote*...

MARIA Jo no puch consentir que 't disgustis ab ell, podría tenir consecuencias, per mí doblement desagradables, una entrevista ab els dos.

CONCHA Te rahó la María, envíali els diners junt ab una tarjeta d' en Grau y en paus.

SEVER ¿Y qué creyeu que podría succehir tractantse d' un miserable? Ni 'l trevall tindría d' escupirli la cara perque no la presentaría, y si aplicarli la punta de la bota en cert siti y prou

MARIA No ets el meu marit y encara qu' ho fossis tampoch ho consentiría, perque, es trist confessarho, tant ell com jo ne tením la culpa T' haguessim escoltat.

CONCHA En Sever enviará l' import de la factura del ebanista. Ja está resolta aquesta qüestió: aném á las demés.

MARIA Es vritat que tot just som al comensament del carrer de l' amargura.

SEVER Deixat d' amarguras: la quinina es molt amarga pro cura las febras. Pren el remey sense repugnancia y 't curarás.

MARIA Tot ho pendré de tu, si hasta crech estar

millor desde 'l moment que t' he enviat á buscar, pro ara salvam la filla per segona vegada.

SEVER La salvarém, pro...

MARIA (*Asustada*). ¿Qué vol dir aquei pro? dlgas, per Deu

CONCHA ¿Per qué t' asveras?

MARIA Es qu' aquet pro en boca d' ell es una sentencia fatal. Ell tan humá...

SEVER Escoltam y reflexiona: ¿tú sabs qui es el teu gendre?

MARIA Ara ja creeh que no ho sé.

SEVER Es un d' aquets Geronis Patarots que buscan una posició social, per medi del matrimoni. Ab un barnís superficial de bona educació y una instrucció rudimentaria, enlluernan aquesta *turba multa* de petits, ó grans propietaris, ó d' industrials acomodats que no titubejan en concedirlos sas fillas, perque son ells els que més enamorats están del pretendent, sobre tot las mares. De las fillas ja no cal dir lo qu' ha de succehir per la doble sugestió á qu' están somesas, els papás y 'l pretendent.

MARIA Que l' Enrich es un d' aquets no 'n dupto, pro com no 's pot tornar enredera atenuém el mal: es el mérit de l' Agneta.

SEVER No ho perdo de vista; d' ella 'm preocupo, pro las cosas s' han fet de tal manera que la solució sino es impossible es dificilíssima. Comensant per lo més sencill qu' es la qüestió económica, no atino com pot salvarse: tot ho deu menos las joyas, segons he averiguat avuy, perque l' argenter no las hi va voler fiar, no sé d' ahont va trenrer 'ls diners.

MARIA Els hi va deixar un tal Prósper.

SEVER No par is més: vaya un pillo, ja sé qui es; un usurer sens ánima com tots.

MARIA Te una lletra de dos mil duros.

SEVER Ab lo qu' acabas de dir, poch més ó menos, he contat deutes per valúa de sis mil duros. Ahont son?

MARIA Lo meu.

SEVER No n' hi ha prou: recordat de l' inventari y sabrás el valor de la finca.

MARIA ¿Y en Grau?

SEVER Pobre Grau: cada any s' atrassa poch ó molt segons las ganancias de la casa, pro sempre s' atrassa.

MARIA Es imposible perque aquí casa tot passa per mí y ho retrintxo tot, perque ell no cridi.

SEVER Será lo que vulguis; pro quan ell s' exclamava era perque li feya mal alguna cosa: la butxaca.

MARIA ¿Per qué no m' ho deya?

SEVER ¡Qué t' havía de dir! Si per alguna gent la felicitat, sols consisteix en tenir diners. y ell perque fossis felís, gastava més de lo qne podía y no 's feya cárrech que, no son els diners la base de la felicitat sino la salud y la llibertat, no en l' acepció política d' aquesta paraula, sino en l' independencia, en el sentir y obrar. Gracias á n' aquesta idea errónea de la felicitat, s' ha fet esclau del «que dirán» y tal vegada á seguir las cosas aixís, de la miseria, perque com ell es honrat, y ns es *llest* qu' es el nom qu' avuy 's dona á n' els pillos, no pot ni sab' acudir als ardits per ferse 'ls seus, com se diu avuy al acte de robar, sense caurer baix la sanció del códich penal, es molt difícil que surti d' apuros.

MARIA No pots imaginarte 'l consol que 'm donan aquestas reflexions: hasta aquet moment moment 'm desesperava l' actitut del meu marit y 'l considerava mal pare y mal marit. pero avuy tu me 'l presentas d' un modo, que ja no sols mereix l' estima en que 'l tenía sino qu' es digne d' alabansa.

SEVER 'M plau aquet cambi en la teva opinió pro no perdém de vista qu' aixís hem compromés el pervindrer de la filla y la vostra tranquilitat, y s' hi ha de posar remey.

MARIA ¡Sempre he somiat! Tens rahó ¿Qué he de fer? ¿N' estás segur de la situació d' en Grau?

SEVER Segurissim: ho se per 'l seu germá, l' hereu.

MARIA ¿Per l' hereu? (*ab estranyesa.*)

SEVER Tenia la filla petita malalta de gravetat, per recomendació del metje de cabecera vaig

anar á ferli una petita operació y la curació va ser rápida, d' aqui va establirse certa confiansa en el terreno social, y com es natural, sent parents vostres un y altre, 's va parlar de tot.

MARIA Pro l' hereu no 'ns pot veurer.

SEVER Es la teva manía: l' hereu es un home molt discret, de bon criteri y millors sentiments, pero tu ja pots veurer y entendrer, que si vosaltres no voleu ser els seus amichs, ell no ha de tenir cap empenyo en serho? No li queda mes remey estimantvos com os estima que compardirvos.

MARIA ¡¡Deu meu!! Cuants desatinos! No tinch perdó: He apartat als bons y he acullit als malvats.

CONCHA Si, filla si; pro tothom 't perdona y plora ab tu la teva desgracia.

MARIA ¿Es dir que no hi ha remey?

SEVER No 't desesperis, no hem vingut per mortificarte, al revés, per consolarte. Tornant á la cuestió económica per saldar 'ls deutes del teu gendre tu t' has de desposehir de tot y el teu marit de casi la meytat. ¿Val ja pena de fer tal sacrifici?

MARIA Perque la meva filla siga felís, si tots, y mes que sigan necessaris.

SEVER Aceptat si ha de ser aixís; ¿pro quinas garantias tenim de que 'l nostre sacrifici, dich nostre perque també hi vuy ser, (li dech á l' Agneta el regalo promés), no será esteril. A n' ell no li agrada el treball, es un fill prodich expulsat de la casa paterna y que si li van donar 'l consentiment per casarse, va ser per alló que diuhen: tal vegada casat fará bondat, qui sab? lo que no vol dir altre cosa, que carregas el mort, vulgarment parlant, á un' altre familia.

MARIA Probemho: jo l' aniré á veurer, encara qu' ell diu que no vol veurens perque l' hem enganyat no dotánt á la Agneta, per mes que may li vam prometrer res; jo m' ho humillaré anantlo á trobar, y á contarli 'ls sacrificis que fem y estém disposats á fer per ajudarlo; que treballi; que 'ns ajudi; que consideri que l' Agneta, qu' es un angel de candi-

dez y d' hermosura, es ignocent de tot quant passa; que nosaltres, son pare y jo, 'ls responsables, estem disposats á tot perque estimi á la nostre filla y li fassi portar un nom honrat com los seus pares li han dat á n' ell. ¡Cuantas ovellas descarriadas han tornat al remat despres d' una vida errant y vagabunda! Potser la nostre veu afligida y la amorosa de sa muller l' enterneixin, y vegi lo que no podia veurer á causa de nostras inesplicadas resistencias.

CONCHA Te rahó la Maria. Ell ha cregut y segurament creu, que 'n Grau es rich y per aixó fá la forsosa. Cuant sápiga la vritat, es probable, que cambihi de modo de pensar, perque no li queda altre recurs que 'l treball per viurer.

SEVER No tinch inconvenient en probar aquet recurs per mes que 'l crech inutil dada lao pinió que d' aquets entes tinch formada. Son pitjors, els qu' es venen á una dona rica, qu' els que assentan plassa de soldats perque l' Estat els mantingui y vesteixi sense treballar, pro tenen una ordenansa rigida y severa que 'ls posa el peu á rotllo si faltan, pero els de qui parlém no tenen ordenansa que 'ls cohibeixi, tenen una infinitat de drets y prerrogativas sobre la muller que no prescribeix encara qu' el marit siga digne d' un presiri. El mal marit es, en aquestas condicions, el butxi de la muller la explota la martirisa, la prostitueix ó la mata.

MARIA Tens rahó: ja se que no he sabut cumplir l' alta missió d' una mare qu' es la de formar el cor dels seus fills pera que sigan utils á la societat y á sí mateixos; que no he cultivat la seva inteligencia, que portada de ma superbia he desohit els teus sabis concells; que en lloch de deixar á ma filla que seguís 'ls impulsos del seu cor li he imposat els meus; sense tenir en compte que no tenía discerniment per aceptar el company y conseller per tota la vida y si sentia per ell irresistible atracció. Res d' aixó m' ha preocupat, li he presentat un jove gantele que sols podia afalagar la seva vanitat y exaltar la seva fantasia fentli sustituir las joguinas que encara l' atre-

yan per un nuvi venturer. Veig clara la responsabilitat que cau sobre mi, y la inmensa desventura qu' he deparat á la pobre Agneta. ¡Deu de pietat! ¿Perque permets que jo vegi per els meus propis ulls, tantas desgracias sobre la meva filla, fruits d' una imprevisió criminal, resúmen de dos casaments sense amor, sense passió, unich llas qu' uneix las ánimas en aquesta vida terrena. (*plora.*)

CONCHA (*Apart á Sever.*) Pobre Maria, desvaria.

SEVER (*Apart.*) Ara ja no, pro la crisis será tremenda. Prepara ton cor d' angel per acullirhi una nova filla. El problema no te solució favorable.

MARIA He pecat molt pro l' expiació es espantosa: veurer á ma filla escarnida per la societat ab lo mot d' *una mal casada*, tot per ma culpa, 'm desatina m' horrorisa y tot sacrifici ha de ser poch per remediar tantas desventuras. Tu (*á Sever.*) m' ajudarás en aquesta empresa redemptora de salvar al meus fills de la miseria y tal vegada de la deshonra.

SEVER Aquets accents sortits del cor fan vacil-lar la meva rahó. Si, María, ho intentarém tot, farem 'l sacrifici momentaneo de la nostre fortuna y será de moment perque el teu marit y jo tenim la santa virtut del treball que sosté y regenera.

CONCHA Gracias Sever, tot aixó mes tindré d' agrahirte.

MARIA Y jo, pregaré á Deu perque beneixi la vostra inmensa caritat y amor que conforta el meu esperit abatut per tant infortuni. Gracias, 'm deu consol. No se per que ara tot ho veig rialler, de color de rosa, perque sento 'l goig de viurer, perque m' alena l' esperansa. ¿M' enganya el cor de mare? Concha, per l' amor que teniu á ma filla no m' abandoneu. (*plora.*)

SEVER ¡Pobre mare! ¿qué no faré jo per tréurerlhi aquesta espina del cor? El penediment la redimeix y la fa digna de compassió.

CONCHA Tingas fe y no t' abandonis al sentiment, germana del ánima qu' en trencas el cor.

MARIA Ara las llágrimas son un bálsam p' el meu

cor ferit, ¡may havia plorat! El plor d' antes no sortía d' aquí (*senyala 'l cor*) era fill de la desesperació que comdemna, aquet ho es de la fe que salva y será salva ma filla. (*Entra la criada.*

CRIADA Senyora: un home que sembla mariner ha portat aquesta carta pera vosté.

MARIA Dónamela. (*Li pren*). ¿Un mariner? ¿Per qué el meu cor batega? ¿Quins negres presentiments l' agitan... (*Desclou la carta*). ¡Qué veig! (*Llegint*). A bordo del *Orion* y firmat, «Enrich.» Tot es inútil; s' ha consumat el sacrifici! Tant falagueras esperansas s' han disipat com el fum; els castells de ventura que jo volía aixecar per ma filla cauhen arrasats al impuls d' una carta, d' un tros de paper.

CONCHA Veyam que diu la carta.

MARIA ¿Qué vols que digui? Si ja ho sé tot lo que diu: m' ho dicta 'l cor qu' ara ja no m' enganya.

SEVER Llegeixhi: sapiguém á que atenirnos.

MARIA (*Llegint*). Senyora: ab greu sentiment de la meva ánima 'm despedeíxo de vosté causant principal de la desgracia de sa filla y de la meva. Al casarme ja podían suposar qu' un home com jo, jove, sense ofici ni carrera, no podría mantenir á sa filla ab el luxo, que vostés sostenían y la tenían avesada, esent, per lo tant, indispensable un dot que, si no me l' havían promés estava en el dret d' esperarlo, com vostés mateixos y tothom m' havian fet entendrer.

«En la imposibilitat d' aguantar per més temps una situació tan falsa, he resolt, d' acort y per consell de son bon amich don Candi, trasladarm' á América ..» (*Parlant*). Horror, miserable! (*Llegint*). «ahont trevallant puga ferme una posició que 'm permeti presentarme devant sa filla ab el prestigi d' home digne, del titol d' espós ¡Quina befa mes sagnant! Quanta inquietut! ¡Quanta miseria! Caigui tota sobre meu la teva venjansa ja que soch l' única res-

ponsable pro que deixi á la meva filla. (*plorant*).

CONCHA María, sossegat.

MARIA ¡Oh quina idea més horrible! Vaig á salvar á la meva filla, á protegirla contra 'l nou perill que l' amenassa; no té marit que l' ampari y la defensi: jo la defensaré contra d' éll y contra de tots. (*fá ademán d' anársen*)

SEVER ¿Ahont vas?

MARIA A consolarla á amparar á la filla del meu cor ..

CONCHA Ja hi anirém, pro no 't desesperis...

MARIA Tot el temps que tardi en tenirla entre 'ls meus brassos ho es de desesperació. ¡Deixam marxar! ¿Qué 'm matas. (*Ab desesperació*).

AGNETA (*Desde dins*). ¡Mamá!

MARIA ¡Ah!

ESCENA VII

AGNETA y dits

AGNETA ¡Mamá! (*entrant.*

MARIA ¡Filleta meva! ¿qué tens?

AGNETA ¡Ampáram, per Deu!

MARIA No tingas por, estás en els meus brassos. Qué t' ha succehitr ¿Qué l' Enrich t' ha abandonat?...

AGNETA Si, pro en Candi...

MARIA Parla, dtgas, que... (*Ab ansietat extensa*).

AGNETA Quan jo plorava amargament l' abandono del meu marit y sols veya amparo en tos brassos, ha arrivat en Candi y per consolar la meva aflicció ha estés els sefis sobre mí...

MARIA ¡Ah! (*cau sobre la cadira*).

CONCHA ¿Qué t' atropellat el vil?

AGNETA L' he retxassat. Primer morir!

MARIA Ah, ah, ah! (*Rialla histérica.*) Atropellada!

AGNETA ¡Mamá! Soch digne de tu.

CONCHA ¡María!

MARIA ¡Ah, ah, ah! (*riatlla histérica*).

CONCHA María, mira á l' Agneta ¿qué no la veus, es ta filla, tan hermosa? Mírala.

MARIA Ah, ah, ah! ¿Quí ho diu que no som richs, diners, deu mil pessetas, sis mil, millóns, tot es per la filla del meu cor.

AGNETA ¡Mamá!

CONCHA Desvaría.

SEVER Tal la vida, tal mort.

CONCHA ¿Qué no curará la meva pobre germana? Dígamho.

ESCENA ULTIMA

GRAU y dits

SEVER (*á Grau.*) Te 'l deliri de grandesas qu' es el corch de la sivilisació actual, acabará ab ella y ab nosaltres.

MARIA Joyas, cotxes, palacios, tot per ella. Es la més hermosa de totas las criaturas.

GRAU ¿Pro qué te la María?

SEVER Es una de las moltas víctimas de la faluitat propia y agena.

MARIA ¡¡Ah, ah, ah!! Tot es enveja, tot, tot!....

Cuadro.—TELÓ.

FI DEL DRAMA

Biblioteca de L' AURENETA

	Ptas.
La Suripanta, (1.ª y 2.ª edició), comedia, 3 actes, A. F. y Codina.	2
Lo komatent de Girona, cuadro dramátich, F. Agulló Vidal . .	1
La Pubilla de Caixás, (1.ª y 2.ª edició), drama, 3 actes, Francisco X. Godo.	2
Armas y Lletras, comedia, 1 acte, A. Ferrer y Codina. . . .	1
Otger, drama, 3 actes, A. Ferrer y Codina	2
La minyona del Rector, joguina, 1 acte, Francisco X. Godo .	1
Un pom de violas, comedia, 3 actes, Conrat Roure (Pau Bunyegas)	2
¡¡Tenorios!! (3.ª edició) comedia, 3 actes, A. Ferrer y Codina . .	2
¡Ditxós ball de máscaras! joguina, 1 acte, F. Figueras Ribot . .	1
El Túnel, drama, 3 actes, Francisco X, Godo	2
Mar grossa, joguina, 1 acte, Ernest Soler de las Casas . . .	1
Al cim de la gloria, lloansa, Antoni Careta y Vidal, ...	1
Lo collaret de perlas, drama, 3 actes, Federich Soler (Pitarra) .	2
Un cop de telas, diálech, 1 acte. Anton Ferrer y Codina . . .	[illegible]
Lo mas perdut, comedia, 3 actes, Joseph Feliu y Codina . . .	2
Una prometensa, pasillo cómich, 1 acte, Joan Marxuach . . .	1
Lo general «No importa», drama, 3 actes, Teodoro Baró . . .	2
Toreros d' hivern, comedia, 3 actes, Anton Ferrer y Codina . .	2
No sempre 'l que paga, trenca, comedia, 1 acte, F. Figueras Ribot	1
Lo patró Aranya, comedia, 1 acte, Joseph María Pous . . .	1
¡Trampas¡, comedia, 3 actes, Manel Rovira y Serra	1
Entresuelo primera, comedia, 1 acte, Pere Juliá y Sust . . .	2
Lo joch dels disbarats comedra 3 actes Teodoro Baró . . .	3
Lo testament del oncle, comedia, 1 acte. J. Riera y Bertrán . .	1
La llissó de dibuix, sarsuela, 1 acte, F. Figueras Ribot . . .	1
Lo poema del cor, D. Teodoro Baró	2
Un debut, sarsuela, 2 actes, A. Ferrer y Codina	1'50
Las horcas caudinas, comedia, 1 acte, Francisco X. Godo . . .	1
La trompeta de la sal, comedia, 3 actes, Eduardo Aulés . . .	2
La Creu de la Masia, drama, 3 actes, F. Soler y M. Lasarte, . .	2
Ambo! comedia, 1 acte, Joseph Campderros.	1
La Sonata XXVI, comedia, 3 actos, J. Riera y Bertrán	2
Un Manresá de l' any vuyt, drama, 3 actes, A. Ferrer y Codina .	2
Gallina vella fá bon caldo, comedia, 1 acte, A. Ferrer y Codina .	1
Sanás y parells, juguet cómich, 1 acte, V. Suarez Casañ y J. Capella	1
El rapte de la Sabina, juguet cómich, 1 acte, F. Figueras y Ribot.	1
La Pálida, drama, 3 actos, Francisco J. Godo	2
La estació de la Granota, saynete, 1 acte, Teodoro Baró	1
Carta Canta, juguete cómico, 1 acto. Vital Aza	1
Rin, juguet, 1 acte, Francisco Xavier Godo.	1
Sogra y Nora, comedia, 3 actes, J. Pin y Soler	2
Lo Sant Cristo Gros, comedia, 3 actes, Eduart Aulés	2
A la prevenció, joguina, 1 acte, A. Ferrer y Codina.	1
!!Sacrilegio!! monólech castellá, Francisco X. Godo	1
¡Viva 'l divorci! comedia en 4 actes, Joseph M.ª Pous.	2
Un home de sort, comedia en 3 actes, Ferrer y Codina.	2
Riera Baixa, parodia en un acte. Joaquim Montero	1
Un soci que 's pert de vista, comedia, 1 acte, A. Ferrer y Codina .	2
L' hostal de la coixa, drama 3 actes. Quer y Sanromá.	2
Las falsas burgesas, actes, Adolf Brugada.	1
¡Justicia humana! cuadro dramático, 1 acto, José Pablo Rivas . .	1
La Viudeta, comedia, 3 actes, Joseph Pin y Soler	2
Veneno de áspides, drama en 3 actes, Sebastiá J. Carner . .	2
Lo Compte d' Ampurias, drama en 3 actes, D. Ramón Bordas. . .	2
Deliri de grandesas, drama en 3 actes, D. Joseph Nogué y Roca,	2